

# ACTA STING

## 2/2021



**AKADEMIE STING, o. p. s.**  
vysoká škola v Brně

**ISSN 1805-6873**

## **VYDAVATEL:**

AKADEMIE STING, o. p. s., vysoká škola v Brně  
Stromovka 1, 637 00 Brno  
IČ: 26 23 96 04

## **REDAKČNÍ RADA:**

|                 |                                                                      |
|-----------------|----------------------------------------------------------------------|
| Šéfredaktor:    | Ing. David Král, Ph.D.                                               |
| Výkonný editor: | Ing. Eva Vincencová, Ph.D.                                           |
| Editor:         | Mgr. Michal Kuneš                                                    |
| <br>Předseda:   | <br>doc. RNDr. Zdeněk Karpíšek, CSc.<br><i>AKADEMIE STING v Brně</i> |

## **ČLENOVÉ:**

doc. Ing. Jakub Fischer, Ph.D.  
*Vysoká škola ekonomická v Praze, Fakulta ekonomické statistiky*

doc. Ing. Roman Horák, CSc.  
*AKADEMIE STING v Brně, Katedra účetnictví a daní*

prof. JUDr. Ján Husár, CSc.  
*Univerzita Pavla Jozefa Šafárika Košice, Právnická fakulta*

doc. Ing. Jana Janoušková, Ph.D.  
*Slezská univerzita Opava, Obchodně podnikatelská fakulta*

doc. Ing. Hanna Kalač, CSc.  
*Národní univerzita statní daňové služby Ukrajiny Irpeň, Fakulta ekonomiky a zdanění*

prof. Ing. Vojtěch Koráb, Ph.D., MBA  
*Vysoké učení technické v Brně, Fakulta podnikatelská*

doc. JUDr. Ivan Malý, CSc.  
*Masarykova univerzita Brno, Ekonomicko správní fakulta*

prof. JUDr. Karel Marek, CSc.

*Vysoká škola finanční a správní v Praze*

doc. Ing. Danuše Nerudová, Ph.D.

*Mendelova univerzita v Brně, Provozně ekonomická fakulta*

prof. Dr. Ing. Drahomíra Pavelková

*Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně, Fakulta managementu a ekonomiky*

prof. Giovanni Schiuma, Ph.D.

*Università della Basilicata Potenza, Itálie, Centre for Value Management*

prof. Inna Stecenko, Ph.D.

*Baltic International Academy, Riga*

doc. Ing. et Ing. Stanislav Škapa, Ph.D.

*Vysoké učení technické v Brně, Fakulta podnikatelská*

prof. Ing. Alena Vančurová, Ph.D.

*Vysoká škola ekonomická v Praze, Fakulta financí a účetnictví*

doc. Ing. Roman Zámečník, Ph.D.

*AKADEMIE STING v Brně, Katedra ekonomiky a řízení*

Přebírání materiálů je povoleno s prokazatelným souhlasem autora a redakční rady.

**ISSN (online):** 1805-6873

**EVIDENČNÍ ČÍSLO:** MK ČR E 20461



**© AKADEMIE STING, o. p. s., Brno, 2021**

## OBSAH

### DOPADY PŘÍMÝCH ZAHRANIČNÍCH INVESTIC NA VÝVOJ MAKROEKONOMICKÝCH UKAZATELŮ ČESKÉ REPUBLIKY A SLOVENSKÉ REPUBLIKY

### IMPACT OF DIRECT CROSS-BORDER INVESTMENTS ON THE MACROECONOMIC INDICATORS IN THE CZECH REPUBLIC AND SLOVAKIA

Lenka Brizgalová, Lucie Svobodová, Eva Žemžulová .....6

### IDENTIFICATION OF THE FORMING MACHINE

#### – FOR THE NEEDS OF AN EXPERT

Roman Šůstek .....25

### MAIN DIRECTIONS OF TRANSFORMATION OF THE TAX CONSULTING SYSTEM IN UKRAINE BASED ON THE EU EXPERIENCE

Iryna Prokopenko, Olha Ivanyshyna.....36

### NEZÁVISLOST AUDITORSKÉ PROFESE A MOŽNOSTI JEJÍHO POSÍLENÍ Z POHLEDU ČESKÝCH AUDITORSKÝCH SUBJEKTŮ

### AUDITOR INDEPENDENCE AND ITS POSSIBILITIES HOW TO STRENGTHEN IT FROM POINT OF VIEW CZECH AUDITOR SUBJECTS

Kristína Beňková, Pavlína Dostalová, Lucie Formanová,  
Michal Mádr, Břetislav Andrlík.....46

## DOPADY PŘÍMÝCH ZAHRANIČNÍCH INVESTIC NA VÝVOJ MAKROEKONOMICKÝCH UKAZATELŮ ČESKÉ REPUBLIKY A SLOVENSKÉ REPUBLIKY

### IMPACT OF DIRECT CROSS-BORDER INVESTMENTS ON THE MACROECONOMIC INDICATORS IN THE CZECH REPUBLIC AND SLOVAKIA

---

Lenka Brizgalová, Lucie Svobodová, Eva Žemžulová

---

**Abstrakt:** Článek se zabývá vývojem přímých zahraničních investic v České republice a ve Slovenské republice v letech 1993-2019 a jejich dopadu na vybrané makroekonomické veličiny. Vybranými makroekonomickými veličinami jsou míra růstu hrubého domácího produktu, míra nezaměstnanosti a míra inflace. Cílem článku je zjistit vztahy mezi uvedenými makroekonomickými ukazateli a přímými zahraničními investicemi pomocí spojnicových grafů doplněných trendovými přímkami. Pro objektivní posouzení makroekonomických účinků přímých zahraničních investic byly stanoveny hypotézy, které byly testovány prostřednictvím regresní analýzy.

Na základě provedené regresní analýzy bylo zjištěno, že přímé zahraniční investice nemůžeme považovat za prorůstový činitel, jelikož stimulace HDP není nijak výrazná. Dále se potvrdilo, že v rámci České i Slovenské republiky nemá příliv přímých zahraničních investic inflační účinky. Ukazatel míry nezaměstnanosti se nesnižuje naopak bylo analýzou prokázáno, že mezi přímými zahraničními investicemi a mírou nezaměstnanosti neexistuje jednoznačná kauzální závislost a to jak pro Českou, tak i Slovenskou republiku.

**Klíčová slova:** hrubý domácí produkt, inflace, nezaměstnanost, přímé zahraniční investice.

**Abstract:** The paper investigates the development of direct cross-border investments in the Czech Republic and Slovakia in the years 1993-2019 and the investments' impact on selected macroeconomic indicators. The indicators include the growth of the gross domestic product, the unemployment rate,

*and the inflation rate. The paper aims to reveal relationships between the indicators and the direct cross-border investments using line charts with trend lines. Hypothesis testing using regression analysis was used for objective assessment of the macroeconomic impacts of direct cross-border investments. Based on the regression analysis results, we conclude that direct cross-border investments cannot be considered a pro-growth agent, as the gross domestic product stimulus is not significant. Moreover, the direct cross-border investments were not confirmed to cause inflation in the Czech Republic and Slovakia. The unemployment rate is not decreasing with the investments. On the contrary, the analysis proves that direct cross-border investments and the unemployment rate have no causal dependence in the Czech Republic and Slovakia.*

**Keywords:** gross domestic product, inflation, unemployment rate, direct cross-border investments.

**JEL klasifikace:** E27, F21, F4, O11

## 1 ÚVOD

Přímé zahraniční investice (PZI) jsou přeshraniční investice, které odráží záměr rezidenta jedné ekonomiky získat trvalou účast v subjektu, které je rezidentem v ekonomice jiné než ekonomika přímého investora. Přímá investice zahrnuje původní transakci mezi oběma subjekty, ale i všechny následující kapitálové transakce mezi nimi a mezi přidruženými podniky. (ČNB, 2019). Článek se nezabývá základními složkami zahraničních investic, kategoriemi a ani motivy. Pro jednoduchost budeme přímé zahraniční investice chápat jako investice do jiné země za účelem získání podílu na kmenových akcích a rozhodovacích pravomocích.

Motivem pro zkoumání přímých zahraničních investic a jejich vlivu na vybrané makroekonomické ukazatele byla publikace Dobrylovského (Dobrylovský, 2008), který se touto problematikou zabýval pro Českou republiku v letech 1993-2007.

Přímé zahraniční investice vyvolávají v hostitelské ekonomice celou řadu účinků, ať už pozitivních nebo negativních. Jako pozitivní je spatřován růst produktivity práce, restrukturalizace nabídkové strany ekonomiky, zlepšování vývozní výkonnosti, a tedy posilování vnější platební rovnováhy a stability

domácí měny. Krátkodobě se navíc PZI příznivě projevují na příjmech státního rozpočtu (příjmy z privatizace) a v lokální tvorbě pracovních příležitostí. (Dobrylovský, 2008, s. 42)

## 2 METODIKA A CÍLE

Velikost vybraných makroekonomických ukazatelů pro Českou republiku (ČR) byla získána ze stránek Českého statistického úřadu, pro Slovenskou republiku (SR) z Národní banky Slovenska data o velikosti přímých zahraničních investic ze stránek Konference Organizace spojených národů o obchodu a rozvoji.

Vývoj zahraničních investic v České republice a Slovenské republice je znázorněn v obrázcích 1 a 3 a jejich velikost je pro každý rok objasněna (vyjma několika let u obou zemí, které jsou nezajímavá). Velikost PZI je v následujícím textu analyzována v souvislosti s vybranými makroekonomickými ukazateli. Čisté hodnoty PZI jsou považovány za nezávislou proměnnou a hodnoty makroekonomických indikátorů za závislé proměnné. Vznikají tak tři relace mezi jednotlivými proměnnými pro obě země. Jedná se o relaci přímých zahraničních investic a tempa růstu hrubého domácího produktu (HDP), relaci přímých zahraničních investic a míry inflace a relaci přímých zahraničních investic a míry nezaměstnanosti. Tyto relace mezi uvedenými proměnnými jsou zobrazeny ve třech samostatných grafech pro Českou republiku i Slovenskou republiku. Každý z takto vytvořených spojnicových grafů je doplněn trendovými přímkami vývoje sledovaných veličin v čase, čímž je zjištěno, zda je možné mezi dvojicí proměnných v jednotlivých relacích předpokládat kladnou, či zápornou závislost. Na základě toho pak byly stanoveny hypotézy k otestování prostřednictvím statistické analýzy.

Pro skutečně objektivní posouzení makroekonomických účinků PZI však nestačí jen ukázat shodu v trendech mezi proměnnými, které mohou být i náhodné, bez přímé kauzální závislosti, zde je nutné prostřednictvím aparátu kvantitativní analýzy příslušné hypotézy otestovat a ukázat tak, do jaké míry je ten, či onen trend je statisticky významný. Proto bylo pro následující kvantitativní analýzu stanoveno šest hypotéz, které vyplývají z trendů v obrázcích 2, 3, 4, 6, 7, 8. Byly stanoveny následující hypotézy:



1. PZI se v letech 1993 až 2019 v ČR projevily jako faktor stimulující hospodářský růst.
2. PZI se v letech 1993 až 2019 v SR projevily jako faktor snižující hospodářský růst.
3. PZI v letech 1993 až 2019 v České republice snižovaly míru nezaměstnanosti.
4. PZI v letech 1993 až 2019 ve Slovenské republice snižovaly míru nezaměstnanosti.
5. PZI v letech 1993 až 2019 pro Českou republiku nepředstavovaly inflační riziko.
6. PZI v letech 1993 až 2019 pro Slovenskou republiku nepředstavovaly inflační riziko.

Uvedené hypotézy byly testovány na základě dat tempa růstu HDP, průměrné roční míry nezaměstnanosti a průměrné roční míry inflace pro ČR a SR, přičemž tyto veličiny byly závisle proměnnou. Nezávisle proměnnou byl příliv PZI do ČR a SR v letech 1993–2007.

Při zkoumání vztahů mezi PZI a vybranými makroekonomickými ukazateli byla využita regresní analýza, která umožnila zkoumat závislosti mezi kvantitativními proměnnými. Regresní analýza byla prováděna pomocí programu R studio.

Cílem článku je analyzovat vztahy a dopady mezi PZI a vybranými makroekonomickými ukazateli a pokusit se v nich vysledovat určité principy a trendy. Vztahy a dopady PZI a vybraných makroekonomických ukazatelů jsou zkoumány v letech 1993–2019 pro Českou republiku a Slovenskou republiku.

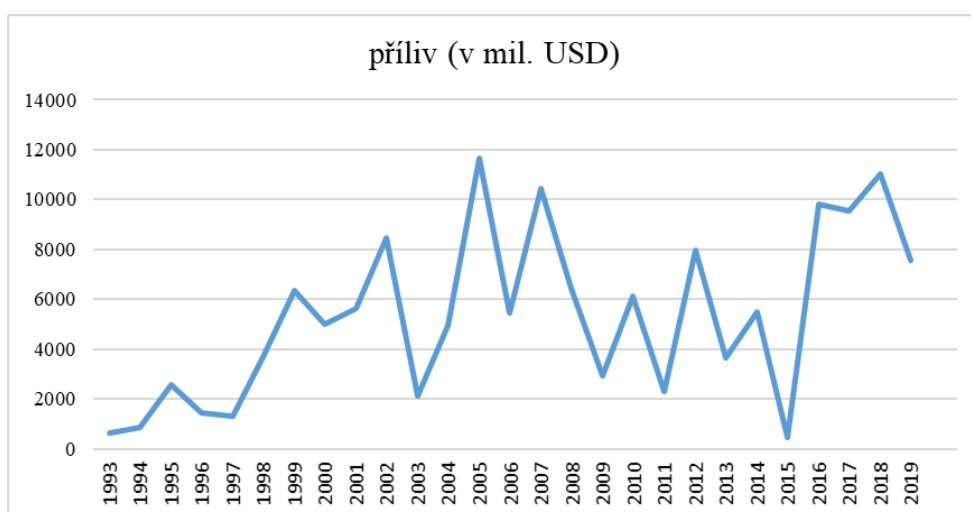
### **3 VÝVOJ A DOPADY PŘÍMÝCH ZAHRANIČNÍCH INVESTIC V ČESKÉ REPUBLICE A SLOVENSKÉ REPUBLICE**

Ve třetí části článku je objasněn vývoj přímých zahraničních investic v České republice a ve Slovenské republice v letech 1993 až 2019. Je zkoumán dopad přímých zahraničních investic na hrubý domácí produkt, na zaměstnanost a inflaci.

### 3.1 Vývoj přímých zahraničních investic v České republice

Obrázek 1 ukazuje velikost přímých zahraničních investic v České republice v letech 1993–2019. Příliv PZI v letech 1991–1993 byl odstartován vytvořením největšího společného podniku VW–Škoda. Rok 1994 byl vyčkáváním zahraničních investorů na další vývoj ekonomické i politické situace, zejména pak na očekávanou druhou vlnu kupónové privatizace. Za vysokým přílivem v roce 1995 stála obrovská investice do telekomunikací. V roce 1996 a 1997 bylo tempo růstu zpomalené.

Obrázek 1: Příliv přímých zahraničních investice v České republice



Zdroj: <https://unctad.org/>, vlastní zpracování

Zdrojem investic v roce 1998 bylo zejména Německo, Nizozemsko a Rakousko. Investice byly směřovány do peněžnictví, velkoobchodu, výroby ostatních nekovových minerálních výrobků a dopravy a spojů. (ČNB, 1998) V roce 1999 byl zaznamenán dvojnásobný příjem PZI do ČR. Tento příliv způsobila hlavně přetrvávající privatizace majetku ve vlastnictví státu, expanze zahraničních obchodních řetězců, navyšování kapitálu v podnicích s již existující zahraniční účastí a také investice na tzv. „zelené louce“. (ČNB, 1999) Rok 2000 byl znamením stabilního přísunu zahraničních investic do ekonomiky ČR. Na růstu se stále podílela privatizace podílů státu ve firmách a také vstup rakouské Erste Group do České spořitelny. (ČNB, 2000) Následující rok 2001 je unikátní z důvodu převýšení růstu objemu investic do základního kapitálu. Tento jev způsobilo postupné dokončování privatizace a s tím také spojený pokles přílivu investic. (ČNB, 2001) Nejzásadnější investicí roku 2002 byla privatizace akciové

společnosti Transgas (budovy Ústředního dispečinku tranzitního plynovodu). (ČNB, 2002) Rok 2003 znamenal první pokles celkového objemu PZI. Pokles zapříčinil zpětný odkup akcií Eurotelu od zahraničního investora a prodej zahraničního podílu v českém Telecomu různým portfoliovým investorům z USA a Velké Británie. (ČNB, 2003) V roce 2004 nebyla realizována žádná klíčová investice oproti letům přechozím. (ČNB, 2004) Nárůst PZI v roce 2005 zapříčinily investice do základního kapitálu, z něhož nejvýznamnější byl prodej státních podílů ve společnostech Unipetrol a Český Telecom. (ČNB, 2005) Hlavní složkou přílivu PZI v 2006 roce byly zejména investice menšího rozsahu. Význam přímých zahraničních investic byl pro ČR stále větší, což se promítlo v počtu pracovních míst v zahraničních společnostech, které působily na českém trhu. (ČNB, 2006) V roce 2007 PZI přesáhly kumulovanou hodnotu. Hlavní mírou, která přispěla k tomuto meziročnímu přírůstku, byl reinvestovaný zisk firem. (ČNB, 2007) Příliv PZI v roce 2008 byl zapříčiněn hlavně navyšováním kapitálu ve stávajících podnicích a úvěry ze zahraničí. Na druhou stranu však ekonomická krize ovlivnila nižší podíl reinvestovaného kapitálu. (ČNB, 2008) V roce 2009 zvýšení PZI ovlivnila mimo jiné i aktualizace statistiky o nemovitostech, vlastněné fyzickými osobami nerezidenty, novými investicemi menšího rozsahu a navyšováním kapitálu ve stávajících společnostech. (ČNB, 2008) Rok 2011 znamenal pokles celkové hodnoty přímých zahraničních investic, došlo také ke snížení základního kapitálu. (ČNB, 2011) V roce 2012 PZI směřovaly do oblasti odvětví a teritoriálního členění. (ČNB, 2012) Na PZI se v roce 2013 podílelo finanční zprostředkování, výroba motorových vozidel a nemovitostí. (ČNB, 2013) V roce 2014 tvořil největší přírůstek objem dividend. Investoři ze zahraničí směřovali své zdroje do zpracovatelského průmyslu, dále do finančních služeb a velkoobchodu a oprav motorových vozidel. (ČNB, 2014) Hodnota kumulovaných PZI v ČR v roce 2015 vzrostla oproti roku 2014. Došlo k přecenění přeshraničních stavů základního kapitálu z účetní hodnoty na tržní ocenění u kotovaných akcií. (ČNB, 2015) V roce 2016 byl největší podíl kapitálu alokován do zpracovatelského průmyslu, finančnictví a pojišťovnictví, dále pak do velkoobchodu, maloobchodu a oprav motorových vozidel. Nejvýznamnějšími investory byla Korea, Japonsko a USA. (ČNB, 2016) V roce 2017 byl největší podíl zahraničního kapitálu alokován do zpracovatelského průmyslu, dále opět finančnictví a pojišťovnictví a v činnosti nemovitostí. Podíl investorů oproti předchozímu roku se nepatrně snížil, ale stále byly nejvýznamnějšími Jižní Korea, Japonsko

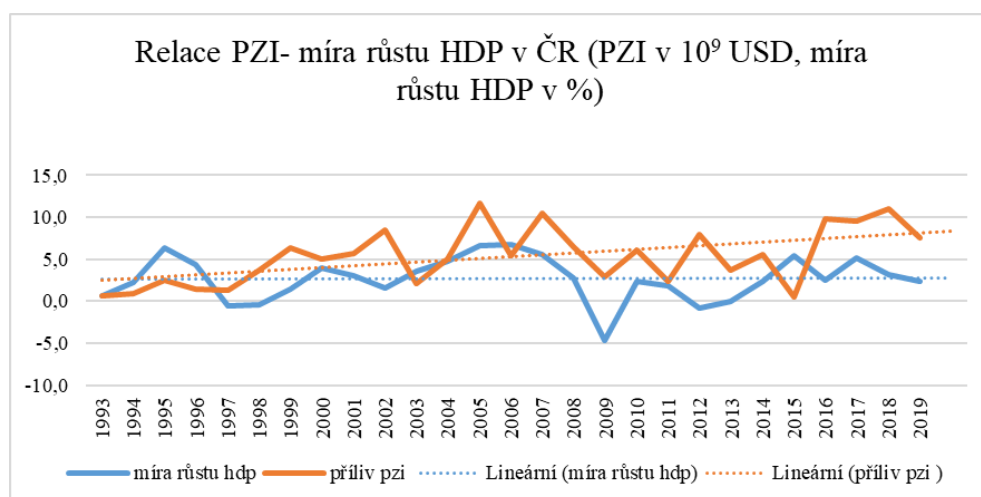
a USA. (ČNB, 2017) V roce 2018 byl největší podíl zahraničního kapitálu investován do finančnictví a pojišťovnictví, dále pak do zpracovatelského průmyslu, velkoobchodu, maloobchodu a opravy motorových vozidel. (ČNB, 2018) V roce 2019 byl největší podíl zahraničního kapitálu alokovan do odvětví finančních a pojišťovacích činností, následovalo odvětví zpracovatelského průmyslu a odvětví velkoobchod, maloobchod, opravy motorových vozidel. Podíl investorů se oproti roku 2018 snížil, ale nejvýznamnějšími investory byly stále Jižní Korea, Japonsko a USA. (ČNB, 2019)

### 3.2 Dopady přímých zahraničních investic na vybrané makroekonomické ukazatele v České republice

#### 3.2.1 *Přímé zahraniční investice a vývoj hrubého domácího produktu v České republice*

Z vývoje trendů na obrázku 2 je možné vyjádřit, že PZI se projevují jako faktor stimulující hospodářský růst. Nelze to ovšem přeceňovat, protože trendová přímka PZI je mnohem strmější než trendová přímka HDP, což znamená, že i kdyby taková kauzální závislost existovala, byla by pravděpodobně velmi slabá.

**Obrázek 2: Relace PZI – míra růstu HDP v České republice**



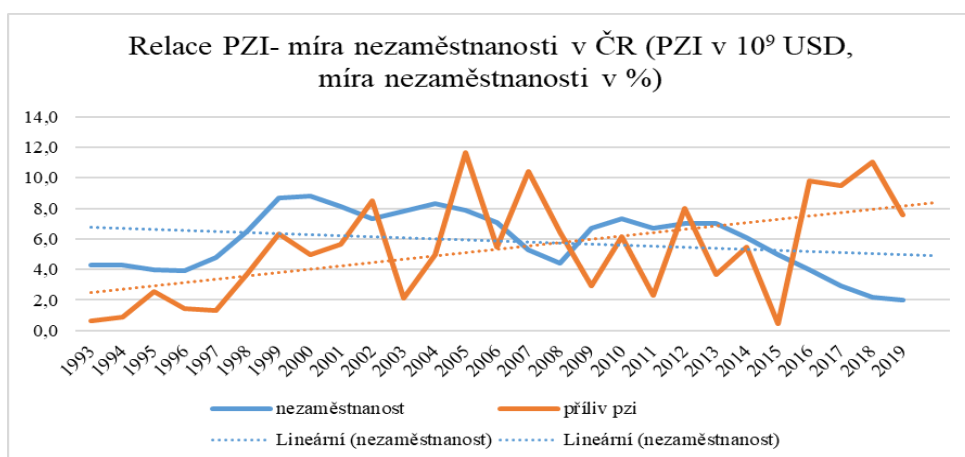
Zdroj: <https://www.czso.cz/>, vlastní zpracování

### 3.2.2 *Přímé zahraniční investice a vývoj nezaměstnanosti v České republice*

Obrázek 3 ukazuje, že trendové přímky mají opačné znaménko, tedy že příliv PZI v čase roste, zatímco nezaměstnanost se v ČR snižuje. To by za jinak nezměněných podmínek znamenalo, že příliv PZI pozitivně ovlivňuje nezaměstnanost. Ze zkušeností však víme, že nezaměstnanost ovlivňují i jiné faktory, jako je například vládní politika zaměstnanosti, výše minimální mzdy a sociálních dávek nebo například možnost rekvalifikace a vzdělání.

Míra nezaměstnanosti v České republice ve sledovaném období vykazovala značnou kolísavost. Mezi roky 2008 a 2009

**Obrázek 3: Relace PZI – míra nezaměstnanosti v České republice**

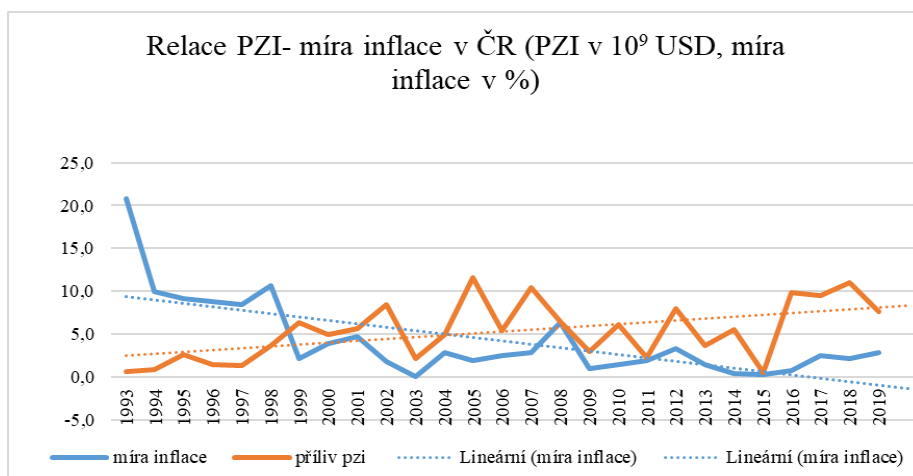


Zdroj: <https://www.czso.cz/>, vlastní zpracování

### 3.2.3 *Přímé zahraniční investice a vývoj inflace v České republice*

Ve zkoumaném období 1993-2019 se trendové přímky PZI a míry inflace vyznačují směrnici s opačným znaménkem, z čehož lze vyvozovat, že za jinak stejných podmínek je mezi proměnnými negativní závislost.

**Obrázek 4: Relace PZI – míra inflace v České republice**

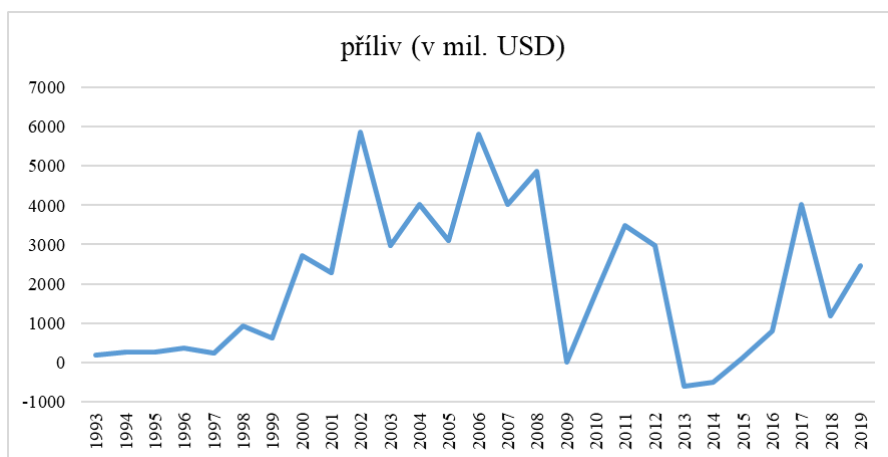


*Zdroj: <https://www.czso.cz/>, vlastní zpracování*

### 3.3 Vývoj přímých zahraničních investic ve Slovenské republice

Vývoj přímých zahraničních investic ve Slovenské republice v rozmezí let 1993 až 1997 byl ovlivněn zejména procesem transformace bývalé centrálně plánované ekonomiky na ekonomiku tržní. Po rozdělení státu došlo na Slovensku k určitému odchýlení od tzv. „české cesty“, což se projevilo absencí druhého kola kupónové privatizace a celkovým zpomalením privatizačního projektu. V daných letech byl přívětiv zahraničního kapitálu minimální.

**Obrázek 5: Přívětiv přímých zahraničních investic ve Slovenské republice**



*Zdroj: <https://unctad.org/>, vlastní zpracování*

V tomto období zahraniční investice směřovaly především do výrobní sféry. Do roku 1998 se PZI soustřeďovaly zejména do Bratislavy a jejího okolí (asi 60 % z celkového objemu). Velký podíl na přírůstku PZI měla firma Volkswagen AG, která v roce 1991 získala 80% podíl ve firmě BAZ. (Hošková, 1999) Vývoj přílivu PZI na Slovensku měl do roku 2000 rostoucí trend, ale jeho objem a dynamika vysoko zaostávaly za potřebami ekonomiky. Od roku 2000 začal vývoj PZI nabírat na intenzitě, investice směřovaly do oboru telekomunikací, petrochemického průmyslu a zpracování kovů. Významně se rozšířil způsob vstupu PZI na Slovensko oproti předchozím rokům, kdy přímé zahraniční investice vstupovaly téměř výlučně přímo do podnikatelského sektoru jednotlivých odvětví. Od tohoto roku se začíná prosazovat i forma vstupu prostřednictvím akcií, která byla v důsledku legislativních zábran minimálně využívána. (Hošková, 2001) Většina investic v roce 2000 a 2001 pocházela z privatizačních prodejů, když SR prodala svoje největší banky (Slovenská spořitelna, VÚB) a završila i několik menších prodejů. Rok 2002 zaznamenal větší než dvojnásobný přírůstek investic oproti minulému období. Slovensko zaznamenalo v tomto roce rekordní příliv PZI také díky prodeji 49% podílu SPP za přibližně 2,7 mld. USD, a to strategickým investorům – německé společnosti E.ON Ruhrgas a francouzskému partnerovi GDF Suez. (eustream) V letech 2003-2004 tvořil největší podíl přímých zahraničních investic reinvestovaný zisk. Od roku 2005 narostl také podíl složky ostatní kapitál. Značnou část přílivu roku 2005 tvořila investice Kia Motors, tzv. investice na zelené louce, ohlášená roku 2004. (nbs, 2005) Největší realizovaný příliv do majetkového kapitálu byl uskutečněn v roce 2006 italskými firmami, Rakouskem, Německem a Holandskem. (nbs, 2006) V roce 2007 se největším projektem stala investice společnosti Sony, která na začátku roku 2007 vybudovala v Nitře závod na výrobu LCD televizorů. V roce 2008, ještě před působením globální hospodářské krize, dosáhly investice tak vysokých čísel hlavně díky společnosti Volkswagen. V letech 2009-2011 zaznamenala slovenská ekonomika ve srovnání s předcházejícím obdobím propad PZI. Tento pokles souvisel s oslabením investičních aktivit v celosvětovém měřítku, který můžeme připsat finanční krizi a hospodářské recesi. V roce 2011 nastává jisté oživení přílivu investic. Kromě globální hospodářské krize ovlivnilo PZI na Slovensku i přijetí eura v roce 2009, od kterého se očekával pozitivní vliv na ekonomiku. Co se týče zahraničních investic, pozitivní očekávání se nenaplnilo právě v důsledku krize. Avšak není možné vyloučit, že v případě

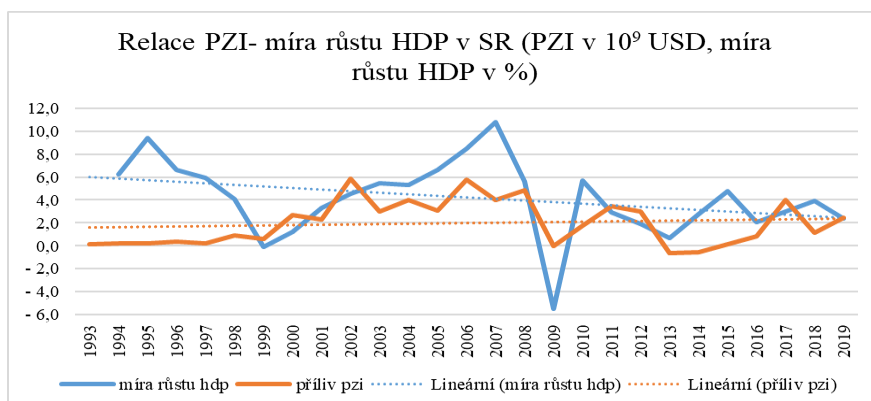
nepřijetí jednotné evropské měny by na Slovensko přicházelo ještě méně zahraničních investic. Zároveň je náročné hodnotit efekty vstupů do měnové unie na příliv PZI, a to vzhledem ke skutečnosti, že k němu došlo právě v čase vypuknutí krize. (Šikulová, 2014, s. 9-10) Po roce 2009, kdy došlo k propadu přímých zahraničních investic, byl zaznamenán nižší přírůstek investic ve formě majetkové účasti, která je nejvýznamnější formou PZI. Zároveň se však v letech 2010-2011 vykazoval vyšší reinvestovaný zisk. (Šikulová, 2014, s. 37) Rok 2013-2018 se nesl ve znamení pozvolného nárůstu PZI způsobeného hospodářskou krizí. V těchto letech nedocházelo k uzavírání velkého množství investičních projektů a ani přírůstky zahraničních investic nedosahovaly zdaleka hodnot před krizí. Výjimkou byl rok 2017, kdy došlo k založení nového logistického centra společnosti Amazon v Seredi. Jednalo se o jednu z hlavních příčin pozitivního výkyvu křivky PZI v tomto období. V letech 2013 a 2014 dosahovaly hodnoty přílivu PZI záporných čísel a dostaly se tak na nejnižší úroveň za celé zkoumané období. Rok 2019 byl pro Slovensko rekordní z hlediska počtu investic formou fúzí. Největší investicí za tento rok byla koupě podílu ve společnosti CME českou firmou PPF Group. Z hlediska sektoru se nejvíce dařilo obchodu s nemovitostmi. Šlo například o prodej administrativní budovy Twin City Tower, či o nákup různých nových logistických center a skladových prostor.

### ***3.3.1. Přímé zahraniční investice a vývoj hrubého domácího produktu ve Slovenské republice***

V porovnání s ČR je patrný rozdíl u trendové přímky růstu HDP, která je v tomto případě klesající. Trendové přímky PZI a růstu HDP se vyznačují směrnici s opačným znaménkem z čehož lze vyvozovat, že za jinak stejných podmínek, je mezi proměnnými negativní závislost. To by ovšem znamenalo, že příliv PZI má negativní účinky na růst HDP na Slovensku. Nesmíme tedy opět zapomenout, že trendový souběh sám o sobě ještě nic nedokazuje a může být totiž důsledkem nahodilé shody nikoliv přímé kauzální závislosti.



Obrázek 6: Relace PZI – míra růstu HDP ve Slovenské republice

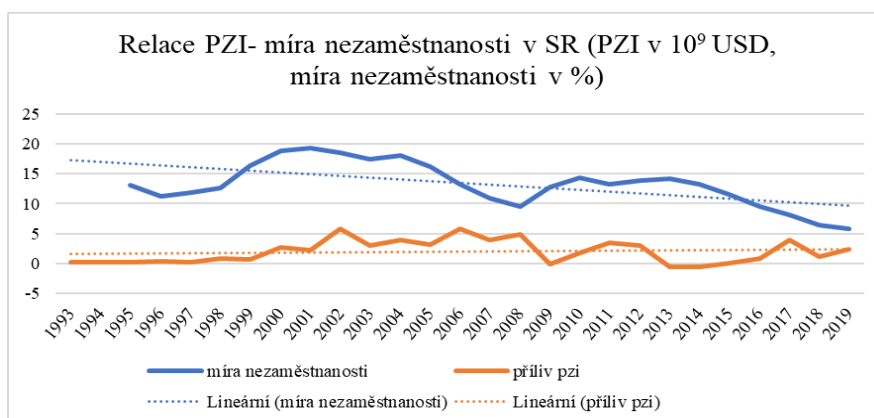


Zdroj: <https://www.nbs.sk/>, vlastní zpracování

### 3.3.2. Přímé zahraniční investice a vývoj nezaměstnanosti ve Slovenské republice

Situace ve Slovenské republice je podle obrázku 7 obdobná jako v ČR, avšak s tím rozdílem, že nezaměstnanost v této zemi je oproti ČR vyšší a přiliv PZI nedosahuje takových hodnot a spojnice trendu PZI roste pomaleji. Nicméně i tak, by to za jinak stejných podmínek znamenalo, že i na Slovensku přiliv PZI snižoval nezaměstnanost.

Obrázek 7: Relace PZI – míra nezaměstnanosti ve Slovenské republice

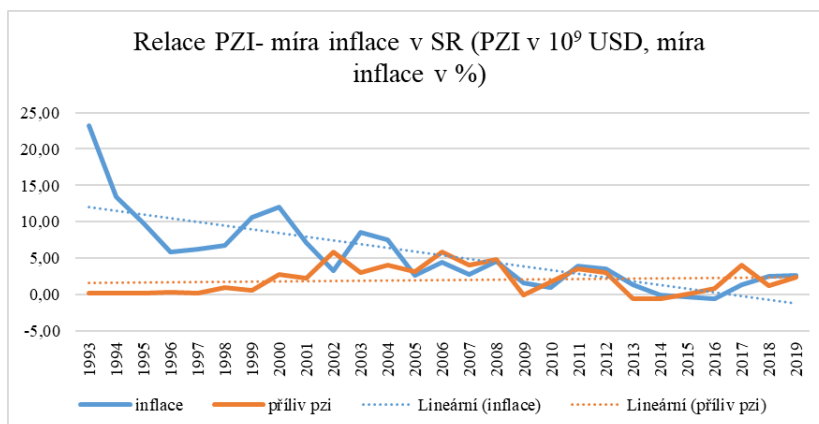


Zdroj: <https://www.nbs.sk/>, vlastní zpracování

### 3.3.3. Přímé zahraniční investice a vývoj inflace ve Slovenské republice

Trendové přímky PZI a míry inflace mají na Slovensku směrnicí s opačným znaménkem, na základě toho je možné vyjádřit, že za jinak nezměněných podmínek, je mezi sledovanými proměnnými negativní závislost.

Obrázek 8: Relace PZI – míra inflace ve Slovenské republice



Zdroj: <https://www.nbs.sk/>, vlastní zpracování

## 4 ANALÝZA VZTAHŮ MEZI ZKOUMANÝMI VELIČINAMI

Při zkoumání vztahů mezi PZI a makroekonomickými ukazateli byla využita regresní analýza, která zkoumá závislost mezi kvantitativními proměnnými. Makroekonomické ukazatele představují vysvětlovanou proměnnou a přímé zahraniční investice jsou vysvětlující proměnnou. Tabulka 1 obsahuje vždy příslušnou dvojici proměnných, mezi kterými je sledována závislost pomocí regresní analýzy. Hodnoty v uvedené tabulce byly zjištěny z analýzy provedené v programu R studio. U stejné dvojice proměnných je závislost sledována pro Českou republiku a Slovenskou republiku. Koeficienty determinace představují nejvyšší možnou hodnotu, které je dosaženo výběrem modelu uvedeného ve sloupci – model. Sloupec – směr závislosti – obsahuje informaci o statistické významnosti směru (přímý, nepřímý). Koeficienty determinace byly zjišťovány také v programu R studio a poté byl proveden korelační test, aby byl zjištěn směr závislosti každé z dvojic proměnných. Následně byl vypočítán celkový F-test, pomocí kterého z jednotlivých p-hodnot bylo zjištěno, které hypotézy se zamítnou nebo, které budou platné. Aby bylo možné

hypotézu zamítnout, musí být p-hodnota menší než hladina významnosti alfa, která je 0,05, aby bylo možné hypotézu přijmout, musí to být přesně naopak.

**Tabulka 1: Zkoumání závislosti**

| Proměnné              |                       | Česká republika                        |          |                 | Slovenská republika                    |           |                 |
|-----------------------|-----------------------|----------------------------------------|----------|-----------------|----------------------------------------|-----------|-----------------|
| Vysvětlovaná proměnná | Vysvětlující proměnná | Koeficient determinace $R^2$ max (v %) | Model    | Směr závislosti | Koeficient determinace $R^2$ max (v %) | Model     | Směr závislosti |
| Růst HDP              | PZI                   | 10,96 %                                | parabola | přímý           | 37,74 %                                | hyperbola | přímý           |
| Míra inflace          | PZI                   | 26,52 %                                | parabola | nepřímý         | 2,932 %                                | hyperbola | nepřímý         |
| Míra nezaměstnanosti  | PZI                   | 18,94 %                                | parabola | nepřímý         | 2,751 %                                | parabola  | přímý           |

*Zdroj: Dobrylovský, 2008, vlastní zpracování*

K problematice zkoumání závislosti jednotlivých ukazatelů lze říct, že na základě p-hodnot můžeme konstatovat, že z hypotéz se potvrdila hypotéza 1., 4. a 6. a sice, že PZI v letech 1993-2019 se pro ČR projevila jako faktor stimulující hospodářský růst a poté hypotézy, že PZI v letech 1993-2019 ve SR snižovaly míru nezaměstnanosti a nepředstavovaly inflační riziko.

Nicméně na základě hodnot koeficientu determinace v tabulce 1 víme, že vzájemná závislost ukazatelů, v žádném z případů nepřesáhla hodnotu 40 %, což znamená, že zkoumané makroekonomické indikátory vykazují nízkou (v případě 5 a 6 hypotézy skoro nulovou) závislost na PZI. To je dáno především vysokou variabilitou hodnot a různými šoky. Z výše uvedeného lze tedy usuzovat, že všechny hypotézy byly statisticky nevýznamné.

## 5 VÝSLEDKY

### Dopad PZI na HDP

Obecně by se dalo předpokládat, že přímé zahraniční investice mají pozitivní vliv na růst HDP. Situace je mnohem složitější, jelikož činitelů ovlivňujících hospodářský růst je celá řada, možný vztah mezi hodnotami zahraničních investicí a přírůstkem HDP je ve skutečnosti velmi malý a diskutabilní, což dosvědčuje obrázek 2 v České republice. Průměrný absolutní přírůstek PZI v ČR během sledovaného období činil 266,3 mil. USD. Ve Slovenské republice trendové přímky růstu HDP a PZI se vyznačují opačným znaménkem,

z čeho by mohlo být usuzováno, že je mezi nimi negativní závislost. Tato skutečnost je znázorněna na obrázku 6. Průměrný absolutní přírůstek PZI ve Slovenské republice činil 87,31 mil. USD.

### **Dopad PZI na nezaměstnanost**

Předpokladem dopadu PZI je tvorba nových pracovních míst, tedy snižování nezaměstnanosti. Nesmí se ovšem zapomínat, že na tvorbu nových pracovních míst ve velké míře přispívá hostující stát a velká investice v jednom kraji může být provázena snížením investic v kraji jiném, či zánikem některých firem. Z obrázku 3 je patrné, že trendové přímky mají opačné znaménko, což znamená, že příliv PZI pozitivně ovlivňuje nezaměstnanost. Situace ve Slovenské republice, která je zobrazena na obrázku 7, je situace stejná, ovšem nezaměstnanost v ČR je nižší. Na Slovensku příliv PZI nedosahuje takových hodnot jako v ČR a spojnice trendu PZI roste pomaleji.

### **Dopad PZI na inflaci**

Prvotní předpoklad dopadu přímých zahraničních investic na vývoj cenové hladiny by zněl, že přímé zahraniční investice budou způsobovat růst cenové hladiny, potažmo peněžní zásoby a budou se projevovat inflačními tlaky. Ve zkoumaném období se v České republice i na Slovensku projevila mezi proměnnými negativní závislost, takže nebyl potvrzen prvotní předpoklad. Dokladuje to obrázek 4 a obrázek 8.

V práci byly stanoveny následující hypotézy:

1. PZI se v letech 1993 až 2019 v ČR projevily jako faktor stimulující hospodářský růst – potvrzena,
2. PZI se v letech 1993 až 2019 v SR projevily jako faktor snižující hospodářský růst – nepotvrzena.
3. PZI v letech 1993 až 2019 v České republice snižovaly míru nezaměstnanosti – nepotvrzena.
4. PZI v letech 1993 až 2019 ve Slovenské republice snižovaly míru nezaměstnanosti – potvrzena,
5. PZI v letech 1993 až 2019 pro Českou republiku nepředstavovaly inflační riziko – nepotvrzena.

6. PZI v letech 1993 až 2019 pro Slovenskou republiku nepředstavovaly inflační riziko – potvrzena.

## 6 DISKUSE A ZÁVĚRY

Přímé zahraniční investice hrají velmi důležitou roli při zlepšení struktury ekonomiky naší země, jelikož podniky dosahují pod kontrolou zahraničních subjektů lepších výsledků v produktivitě práce v ziskovosti, ale také v zahraničním obchodu. Ale ani přes tato fakta, nemůžeme příliv PZI do České republiky přeceňovat. Tempo růstu hrubého domácího produktu je v posledních letech poměrně vysoké, ale ani zahraniční státy nestojí na místě a rychlost sblížování je stále nedostatečná ve vztahu s vyspělými ekonomikami. Ukázalo se, že PZI nemůžeme považovat za prorůstový činitel, jelikož stimulace růstu není nijak výrazná. Dále se potvrdilo, že v rámci České i Slovenské republiky nemá příliv PZI inflační účinky. Ani ukazatel míry nezaměstnanosti se pro tyto dvě republiky nesnižuje, naopak bylo naší analýzou prokázáno, že mezi přímými zahraničními investicemi a mírou nezaměstnanosti neexistuje jednoznačná kauzální závislost, a to jak pro Českou, tak i Slovenskou republiku.

Článek byl motivován publikací Dobrylovského a závěrem je možné vyjádřit, zjištění, že také dalších zkoumaných třináct let dokladují shodné závěry, a to i pro Slovenskou republiku, tak jak uvedla zmíněná publikace.

## POUŽITÉ ZDROJE

- [1] Český statistický úřad. Hlavní makroekonomické ukazatele [online]. [cit. 21. 4. 2021]. Dostupné z: [https://www.czso.cz/csu/czso/hmu\\_cr](https://www.czso.cz/csu/czso/hmu_cr).
- [2] Česká národní banka, 2019. *Přímé zahraniční investice – 2019*. Obecný metodický popis a komentář k vývoji přímých zahraničních investic. [online]. [cit. 17. 4. 2021]. Dostupné z: [https://www.cnb.cz/export/sites/cnb/cs/statistika/platebni\\_bilance\\_stat/publikace\\_pb/pzi/PZI\\_2019\\_CZ.pdf](https://www.cnb.cz/export/sites/cnb/cs/statistika/platebni_bilance_stat/publikace_pb/pzi/PZI_2019_CZ.pdf).
- [3] Česká národní banka. *Přímé zahraniční investice 1998* [online]. [cit. 19.4.2021]. Dostupné z: <https://www.cnb.cz/>.
- [4] Česká národní banka. *Přímé zahraniční investice 1999* [online]. [cit. 19.4.2021]. Dostupné z: <https://www.cnb.cz/>.

- [5] Česká národní banka. *Přímé zahraniční investice 2000* [online]. [cit. 19.4.2021]. Dostupné z: <<https://www.cnb.cz/>>.
- [6] Česká národní banka. *Přímé zahraniční investice 2001* [online]. [cit. 19.4.2021]. Dostupné z: <<https://www.cnb.cz/>>.
- [7] Česká národní banka. *Přímé zahraniční investice 2002* [online]. [cit. 19.4.2021]. Dostupné z: <<https://www.cnb.cz/>>.
- [8] Česká národní banka. *Přímé zahraniční investice 2003* [online]. [cit. 19.4.2021]. Dostupné z: <<https://www.cnb.cz/>>.
- [9] Česká národní banka. *Přímé zahraniční investice 2004* [online]. [cit. 19.4.2021]. Dostupné z: <<https://www.cnb.cz/>>.
- [10] Česká národní banka. *Přímé zahraniční investice 2005* [online]. [cit. 19.4.2021]. Dostupné z: <<https://www.cnb.cz/>>.
- [11] Česká národní banka. *Přímé zahraniční investice 2006* [online]. [cit. 19.4.2021]. Dostupné z: <<https://www.cnb.cz/>>.
- [12] Česká národní banka. *Přímé zahraniční investice 2007* [online]. [cit. 19.4.2021]. Dostupné z: <<https://www.cnb.cz/>>.
- [13] Česká národní banka. *Přímé zahraniční investice 2008* [online]. [cit. 19.4.2021]. Dostupné z: <<https://www.cnb.cz/>>.
- [14] Česká národní banka. *Přímé zahraniční investice 2009* [online]. [cit. 19.4.2021]. Dostupné z: <<https://www.cnb.cz/>>.
- [15] Česká národní banka. *Přímé zahraniční investice 2010* [online]. [cit. 19.4.2021]. Dostupné z: <<https://www.cnb.cz/>>.
- [16] Česká národní banka. *Přímé zahraniční investice 2011* [online]. [cit. 19.4.2021]. Dostupné z: <<https://www.cnb.cz/>>.
- [17] Česká národní banka. *Přímé zahraniční investice 2012* [online]. [cit. 19.4.2021]. Dostupné z: <<https://www.cnb.cz/>>.
- [18] Česká národní banka. *Přímé zahraniční investice 2013* [online]. [cit. 19.4.2021]. Dostupné z: <<https://www.cnb.cz/>>.
- [19] Česká národní banka. *Přímé zahraniční investice 2014* [online]. [cit. 19.4.2021]. Dostupné z: <<https://www.cnb.cz/>>.

- [20] Česká národní banka. *Přímé zahraniční investice 2015* [online]. [cit. 19.4.2021]. Dostupné z: <<https://www.cnb.cz/>>.
- [21] Česká národní banka. *Přímé zahraniční investice 2016* [online]. [cit. 19.4.2021]. Dostupné z: <<https://www.cnb.cz/>>.
- [22] Česká národní banka. *Přímé zahraniční investice 2017* [online]. [cit. 19.4.2021]. Dostupné z: <<https://www.cnb.cz/>>.
- [23] Česká národní banka. *Přímé zahraniční investice 2018* [online]. [cit. 19.4.2021]. Dostupné z: <<https://www.cnb.cz/>>.
- [24] Česká národní banka. *Přímé zahraniční investice 2019* [online]. [cit. 19.4.2021]. Dostupné z: <<https://www.cnb.cz/>>.
- [25] DOBRYLOVSKÝ, Jiří a Tomáš LÖSTER. *Přímé zahraniční investice v ČR, jejich význam a jejich účinky na českou ekonomiku*. Brno: Tribun EU, 2008. ISBN 978-80-7399-624-6.
- [26] Eustream | *História spoločnosti. Eustream* | O nás [online]. [cit. 19.04.2021]. Dostupné z: <[https://www.eustream.sk/sk\\_nasa-spolocnost/sk\\_historia](https://www.eustream.sk/sk_nasa-spolocnost/sk_historia)>.
- [27] HOŠKOVÁ, Adéla. *Priame zahraničné investície na Slovensku v rokoch 1995–1998. Bratislava 1999*. Národná banka Slovenska. Inštitút menových a finančných štúdií. [online]. [cit. 17.04.2021]. Dostupné z: <[http://www-ext.nbs.sk/\\_img/Documents/PUBLIK/1999\\_Priame%20zahrancicne%20investicie%20na%20Slovensku.ppd](http://www-ext.nbs.sk/_img/Documents/PUBLIK/1999_Priame%20zahrancicne%20investicie%20na%20Slovensku.ppd)>.
- [28] HOŠKOVÁ, Adéla. *Vplyv priamych zahraničných investícií na ekonomiku Slovenska*. Bratislava 2001. Inštitút menových a finančných štúdií NBS. [online]. Dostupné z: <[https://www.nbs.sk/\\_img/Documents/PUBLIK/hos56.pdf](https://www.nbs.sk/_img/Documents/PUBLIK/hos56.pdf)>.
- [29] Národná banka Slovenska, Štatistika, makroekonomická databáza. [online]. [cit. 21.4.2021]. Dostupné z: <https://www.nbs.sk/sk/menova-politika/makroekonomicka-databaza/makroekonomicke-ukazovatele-graf>.
- [30] Národná banka Slovenska. *Priame zahraničné investície 2005* [online]. [cit. 19.4.2021]. Dostupné z: <<https://www.nbs.sk/>>.

- [31] Národná banka Slovenska. *Priame zahraničné investície 2006* [online]. [cit. 19.4.2021]. Dostupné z: <<https://www.nbs.sk/>>.
- [32] ŠIKULOVÁ, Ivana. *Priamé zahraničné investície v Slovenskej republike a súvislosti ich vplyvu na ekonomiku*. Bratislava 2014. Ekonomický ústav SAV. Dostupné online z: <[http://www.ekonom.sav.sk/uploads/journals/267\\_wp64sikulova.pdf](http://www.ekonom.sav.sk/uploads/journals/267_wp64sikulova.pdf)>.
- [33] UNCTAD. *Přímé zahraniční investice* [online]. [cit. 25.4.2021]. Dostupné z <https://unctad.org/webflyer/statistics-quality-assurance-framework>.

## AUTOŘI

**Ing. Lenka Brizgalová, Ph.D.**, Katedra řízení zdrojů, Fakulta vojenského leadershipu, Univerzita obrany, Brno, Kounicova 65, Brno 662 10, Česká republika, e-mail: [lenka.brizgalova@unob.cz](mailto:lenka.brizgalova@unob.cz).

**Lucie Svobodová**, Katedra řízení zdrojů, Fakulta vojenského leadershipu, Univerzita obrany, Brno, Kounicova 65, Brno 662 10, Česká republika, e-mail: [lucie.svobodova@unob.cz](mailto:lucie.svobodova@unob.cz).

**Eva Žemžulová**, Katedra řízení zdrojů, Fakulta vojenského leadershipu, Univerzita obrany, Brno, Kounicova 65, Brno 662 10, Česká republika, e-mail: [eva.zemzulova@unob.cz](mailto:eva.zemzulova@unob.cz).

## AUTHORS

**Ing. Lenka Brizgalová, Ph.D.**, Department of Resources Management, Faculty of Military Leadership, University of Defence, Brno, Kounicova 65, Brno 662 10, Czech Republic, e-mail: [lenka.brizgalova@unob.cz](mailto:lenka.brizgalova@unob.cz).

**Lucie Svobodová**, Department of Resources Management, Faculty of Military Leadership, University of Defence, Brno, Kounicova 65, Brno 662 10, Czech Republic, e-mail: [lucie.svobodova@unob.cz](mailto:lucie.svobodova@unob.cz).

**Eva Žemžulová**, Department of Resources Management, Faculty of Military Leadership, University of Defence, Brno, Kounicova 65, Brno 662 10, Czech Republic, e-mail: [eva.zemzulova@unob.cz](mailto:eva.zemzulova@unob.cz).



## IDENTIFICATION OF THE FORMING MACHINE

### – FOR THE NEEDS OF AN EXPERT

---

Roman Šůstek

---

**Abstract:** *This article describes expert's approach to identifying of the forming machine. Expertise is a structured object with elements of expert, expert object, expert problem, expert activity, and expert opinion. Thorough identification of the machine by a local expert investigation is an essential part of an expert's assessment. The identification is carried out as part of a technical inspection of the forming machine. Forming machines are known for their variability. They are described by a few of characteristics. These characteristics are presented in ČSN 21 0200 (Czech state standard; Terminology of forming machines). Some are important in terms of valuation needs; some are less so. It is therefore important to examine their significance. Accurate identification is important to achieve credible results of expert examination. The issue of identification is addressed on the forming machine – the press brake.*

**Keywords:** *Forming machine, Expert object, Identification, Valuation, Utility value.*

**JEL klasifikace:** C10

## 1 INTRODUCTION

The forming machine is a technical and production system designed to implement technological forming processes. The energy to reshape from an energy machine (e.g., an electric motor) is transferred into the work process by a tool and is converted into deformation work and other forms of energy. Czech state standard ČSN 21 0200 (ČSN 21 0200, 1992) defines the forming machine as a production machine with a pressure or shock effect for the processing of material by forming, straightforward or rotating the working parts.

The basic classification of forming machines is regulated by the standard ČSN 21 0200 (ČSN 21 0200, 1992). This standard divides machines into basic groups, and these are presses, hammers, automatic metal forming machines, shears,

bending machines, roll bending machines, straightening machines, rolling machines, rotary swaging machines, curling machines, spinning lathes, metal forming complexes and mechanization and automation means. Beyond explaining the basic concepts, the standard divides forming machines according to various aspects. The forming machines are categorized according to a type of drive, according to a motion conversion system, according to a number of working parts, according to a construction of a stand, according to an arrangement of a drive, according to a version of a table and according to a technological purpose.

Abroad, property valuation standards are dealt with by International Valuation Standards (IVS) (IVSC, 2018). IVS can be considered as a kind of general basis for various valuation activities around the world. These standards are described at a general level and define the main types of values, i.e., define possible valuation results, which they refer to as IVS. According to IVS, the most common way of valuing machinery and equipment is on a market-based basis. The value is determined by comparing the asset with identical or comparable assets for which price information is available. The market approach should be applied in cases where the market is large enough and there is a sufficient frequency of sales of assets, they are publicly traded and where the subject of the transaction is substantially similar assets. If comparable market information does not relate exactly or substantially to the same asset, the valuer shall perform a comparative analysis of qualitative and quantitative similarities and differences between comparable assets and the asset being valued.

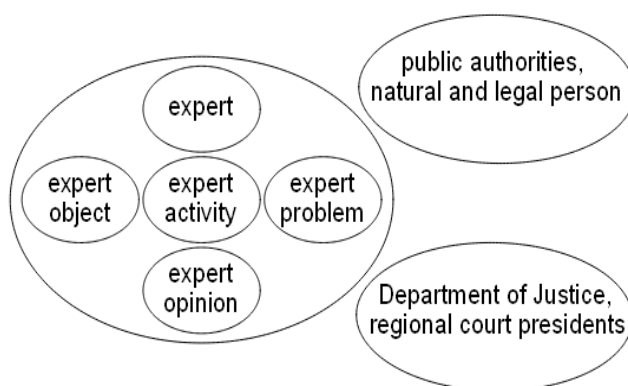
In the Czech Republic, the method of valuing property is regulated by Act No 151/1997 Sb., property valuation law (Act no. 151/1997 Sb.). In the Czech Republic, the cost and comparative valuation method is combined under the market approach. A suitable combination is described for example in Commentary on the valuation of movables (Bradáč et al., 2017).

The procedures for valuing machines are well known. They are based on the identification of the valued machine, the determination of the price of a new one, the determination of the technical value of the machine and the expression of its usual (normal) price based on a market analysis. However, the application of these activities as part of the implementation of valuation procedures is difficult. For forming machines, this difficulty depends on the number of types of machines that fall into this group, the large variability in

production and the resulting differences in product characteristics, the number of factors that influence the technical condition of the machines, etc. The valuation itself always requires an analysis of the object of the valuation itself and the state of the surroundings including the state of the market for the given type of property.

The solution to valuation problems is realized through a system of expertise (Janiček, 2013) and (Bradáč et al, 1999). This system is defined as a system with the following essential elements expert, expert object, expert problem, expert activity, and expert opinion (Figure 1). There are links between the various elements, determined by temporal and causal connections.

**Figure 1: Expertise as a structured object**



*Source: Janíček, 2013, Bradáč et al, 1999; modified*

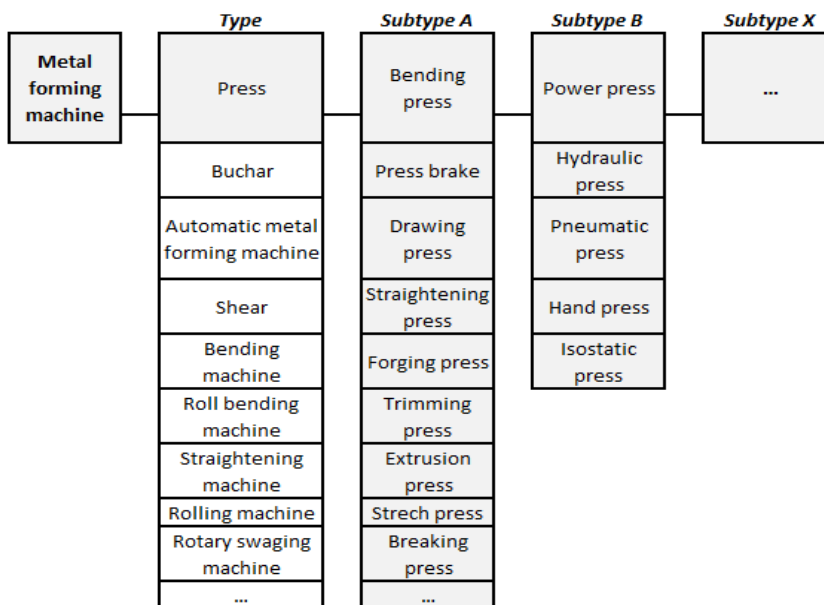
Technical-economic expertise deals with property valuation issues. Valuation problems are based on quantifying the utility of assessed objects using valuation approaches and methods. A necessary activity of an expert in solving valuation problems is to perform a technical inspection. The technical inspection consists of the identification of the forming machine, inspection of its individual groups, verification of function and evaluation of technical condition (Bradáč et al, 1999). The machine identification is done by comparing the data in the technical-economic documentation and the data found on the site itself.

The importance of identifying the valued object is also stated in the IVS. IVS, among other requirements for the object of the valuation, states: *The subject asset in the valuation assignment must be clearly identified* (IVSC, 2018).

Two major procedures in the identification and listing of machinery are macro identification and micro identification (ASA, 2000). Macro identification is the study of the entire manufacturing process by identifying major components contributing to the design capacity of the plant. Micro identification is the process of finding the individual characteristics of the equipment; it focuses on the listing of individual machines and identifies the specifics of the equipment. Of prime importance in micro identification are the brand name, model number, serial number, type of power, and dimensions (if practical).

Forming machines are typically highly variable. Standard ČSN 21 0200 (ČSN 21 0200, 1992) defines the forming machines according to different characteristics by which they can be further categorized (Figure 2).

**Figure 2: Categorization of forming machines (press) according to ČSN 21 0200; Subtype A – technological purpose, Subtype B – type of drive, Subtype X – other characteristics**



Source: ČSN 21 0200, 1992; modified

In terms of valuation needs, not all characteristics are equally relevant. The expert opinion must state all the facts influencing its result. The expert opinion must also be reviewable. Failure to state some essential facts may significantly affect the result of the expert examination.

From a valuation perspective, you can say that the value of forming machine, as well as other movable property, depends on its usefulness. In valuation, it is generally true that the higher the usefulness of the valued object, the higher the possible utility of the entity with the right to the object, the higher the value of the object for the eligible entity, and the higher the achievable price at its eventual sale. The usefulness depends on the characteristics of the valued forming machine (its design and condition), the characteristics of its surroundings (its design and condition) and the possibilities and method of handling the valued forming machine. It is clear from the above that, that the utility of a valued forming machine depends on its design. In case the expert misidentifies the forming machine, respectively its design, may negatively affect the valuation result.

## **2 METHOD**

When identifying the forming machine, it is not necessary to conduct investigations according to the above characteristics in standard ČSN 21 0200. Some characteristics are irrelevant to the needs of the expert. Others, however, are necessary to perform a comprehensive description of the forming machine. To solve this problem, descriptive data given in price offers are used. It can be concluded that the price offers contain characteristics that are decisive for the manufacturer and future user from a construction point of view. The case study will analyse the comparison of the properties of brake presses depending on the performance of the powertrain (type of drive) functional group.

## **3 COMPREHENSIVE APPROACH**

The case study is solved on forming machine – press. According to the ČSN 21 0200 standard, it is possible to categorize these forming machines according to technological purpose, type of drive, motion conversion, stand construction, drive arrangement and version table (ČSN 21 0200, 1992). The following data was found by an online survey (Table 1).

Table 1: Internet survey results

| Technological purpose | Type of drive       | Motion conversion | Number of work parts | Stand construction   |
|-----------------------|---------------------|-------------------|----------------------|----------------------|
| bending press         | hydraulic press     | n/a               | single action press  | straight sided press |
| press brake           | servo-electro press | n/a               | single action press  | open front press     |
| drawing press         | hydraulic press     | n/a               | triple action press  | straight sided press |
| straightening press   | hydraulic press     | n/a               | single action press  | straight sided press |
| forging press         | hydraulic press     | n/a               | single action press  | column press         |
| trimming press        | hydraulic press     | two-point crank   | double action press  | straight sided press |
| workshop press        | pneumatic press     | n/a               | double action press  | straight sided press |
| briquetting press     | hydraulic press     | crank press       | single action press  | n/a                  |
| packet press          | hydraulic press     | n/a               | single action press  | straight sided press |

table continuation

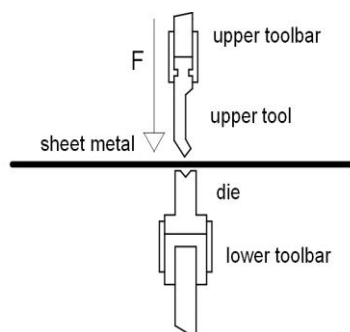
| Drive arrangement  | Version table          | Trade name example                                                           |
|--------------------|------------------------|------------------------------------------------------------------------------|
| top drive press    | press with fixed table | hydraulic bending press SICMI PDL 100                                        |
| top drive press    | press with fixed table | CNC servo-electro press brake APHS 125040                                    |
| top drive press    | n/a                    | hydraulic triple action press to pull moulding out of sheet metal PO 160/100 |
| top drive press    | n/a                    | straightening press CR-350                                                   |
| pull-down press    | n/a                    | lower tensile presses CKW 6300                                               |
| top drive press    | n/a                    | trimming press LDO 315 A/S                                                   |
| bottom drive press | press with adj. table  | workshop press pneumatic WZWP-050MPV                                         |
| horizontal press   | n/a                    | briquetting press RUF 90                                                     |
| top drive press    | n/a                    | hydraulic packet press HPL 25                                                |

Source: own processing

The results of the survey indicate that the information sought is either stated (in the text of the description of the forming machine that is part of the price offer) or in general (by looking up in the literature, etc.). In some cases, the categorization is not given at all. The basic purpose is the technological purpose

(Figure 3). This characteristic is relevant to the purpose for which the forming machine is being procured. Technological purpose may be, for example bending, straightening, forging, coining.

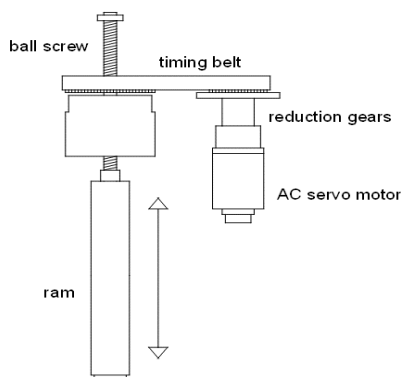
**Figure 3: Bending operation (on the press brake)**



*Source: own processing*

The type of drive characteristics categorizes the forming machine in terms of its driving unit. There may be cases where in the same type of forming machine (e.g., press brake), the conversion of movement and the transfer of force from the drive to the ram is made by applying the pressure of the liquid or via a ball screw and servomotor (Figure 4).

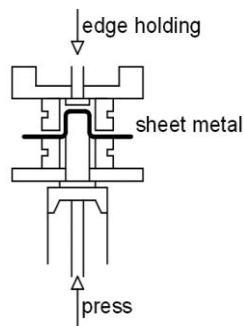
**Figure 4: Servomotor drive**



*Source: own processing*

The type of drive combined with the size of the forming force determines the production possibilities of the forming machine. The number of working parts is also an important feature. In the case of a double-action press, this characteristic means that it is a press with two independently moving rams (Figure 5).

Figure 5: Double action press



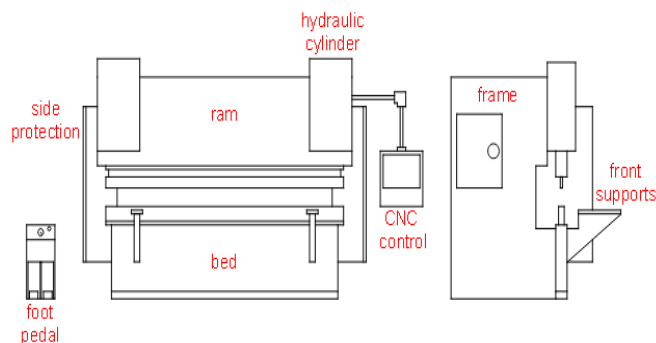
Source: own processing

These three characteristics can be considered significant and should be analysed for each forming machine – press. These three characteristics significantly influence the utility value of the machine. Inaccurate identification can therefore influence the outcome of the valuation.

#### 4 ANALYZING PROPERTIES RELATIVE TO UTILITY VALUE

Characteristics of technological purpose, type of drive and number of work parts describe and determine how and what kind of product can be produced on a forming machine. Thus, it can be said that the subject's benefit from using a forming machine is contingent on these very characteristics. The case study will analyse the effect of the type of drive on the benefit, which is expressed in terms of properties – functionality, economy, life, and ecology. Study subject – press brake (Figure 6).

Figure 6: Basic design groups of the brake press (hydraulic)



Source: own processing



The type of drive may be hydraulic or servo electric. These types of drives have a few advantages and disadvantages and affect the utility value accordingly (its quality). The advantages and disadvantages are shown in the Table 2.

**Table 2: Comparison of presses properties depending on design of powertrain functional group**

|               |                 | Type of drive                                                                                                                         |                                                                                                                |
|---------------|-----------------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
|               |                 | Servo electric                                                                                                                        | Hydraulic                                                                                                      |
| Functionality | Power           | (-) small (up to about 2,200 kN)                                                                                                      | (+) large (up to tens of MN)                                                                                   |
|               | Production      | (-) minor parts                                                                                                                       | (+) more robust parts                                                                                          |
|               | Bending speed   | (+) large (up to 2 times larger than a hydraulic)                                                                                     | (-) small                                                                                                      |
| Economy       | Maintenance     | (+) easy (access to the drive system mostly from the side of the press)                                                               | (-) worse (drive aggregate tends to be placed at the top of the frame)                                         |
|               | Operating costs | (+) low (replacing damaged drive train parts not costly)                                                                              | (-) high (costly exchanges of hydraulic filters, oils, seals, valves, etc.)                                    |
|               | Economy         | (+) smaller cost (energy consumption only when the machine is deployed i.e., in its own bend)                                         | (-) higher costs (pump works regardless of current requirements, hydraulic fluid cooling requirements)         |
| Life          | Life            | (+) longer (significantly dependent on environment, mechanical impurities, etc.)                                                      | (-) shorter (significantly dependent on temperature, pressure and purity of hydraulic fluid, system tightness) |
| Ecology       | Noise           | (+) low (the engine is only running at its own bend)                                                                                  | (-) larger (machine is noisy even in non-working mode)                                                         |
|               | Disposal        | (+) does not require (absence of hydraulic system eliminates risk of pollution of the working environment and consequently of nature) | (-) is required (hydraulic fluid disposal required)                                                            |

*Source: own processing*

## 5 CONCLUSION

This study describes the issue of identifying the forming machine. Identification of the forming machine is an important activity of the expert, in solving expert problems. Properly made identification is an important step towards achieving credible and reviewable results of expert examination.

The identification is carried out as part of the technical inspection of the forming machine. Standard ČSN 21 0200 lists the characteristics that categorize forming machines according to various aspects. Some characteristics are also important for valuation needs. To solve the significance of the characteristics, an internet survey of forming machines - presses was conducted. The essential characteristics are given in the text of the description of the forming machine, which is part of the price offer. Some are detailed, some merely superficial. The most significant characteristic is – technological purpose. Furthermore, the type of drive and number of work parts can be included among the important characteristics that are relevant for valuation purposes.

Identification is also important for determining the value of the forming machine (marketability coefficient) when compared to the forming machines used.

From this can be inferred, that the way the drive system of the forming presses is carried out fundamentally affects the quality of the brake press. The way it is dealt with translates into functional characteristics (power, character of production, speed of bending), life, economy (maintenance, running costs, economy) and ecology (noise, disposal of operating fluids).

## CITATION LIST

- [1] ČSN 21 0200 (1992). *Terminology of forming machines*. Praha: Czech Standards institute.
- [2] IVSC (2018). *International Valuation Standards 2017*. London: International Valuation Standards Council.
- [3] Act no. 151/1997 Sb., property valuation law. [online]. 2014 [accessed 2020-11-22]. Available from WWW: [www.mfcr.cz/assets/cs/media/Cenovy-vestnik\\_2014-c-01.pdf](http://www.mfcr.cz/assets/cs/media/Cenovy-vestnik_2014-c-01.pdf)

- [4] BRADÁČ, A.; SCHOLZOVÁ, V.; KREJČÍŘ, P. (2017). *Commentary on the valuation of movables*. In: Official valuation of assets 2016. Brno: CERM. ISBN 978-80-7204-927-1.
- [5] JANÍČEK, P. (2013). *Expert engineering in systems concepts*. Praha: Grada Publishing. ISBN 978-80-247-4127-7.
- [6] BRADÁČ, A.; KREJČÍŘ, P.; LUKAŠÍK, L.; OŠLEJŠEK, J.; PLCH, J.; KLEDUS, M.; VÉMOLA, A. (1999). *Forensic engineering*. Brno: CERM. ISBN 80-7204-133-9.
- [7] ASA (2000). *Valuing Machinery and Equipment: The Fundamentals of Appraising Machinery and Technical Assets*. Washington, D. C.: Machinery and Technical Specialties Committee of the American Society of Appraisers. ISBN 0-937828-07-6.

## AUTHOR

**Ing. Roman Šůstek**, Brno University of Technology, Institute of Forensic Engineering, Purkyňova 464/118, 612 00 Brno, e-mail: roman.sustek@usi.vutbr.cz.

## MAIN DIRECTIONS OF TRANSFORMATION OF THE TAX CONSULTING SYSTEM IN UKRAINE BASED ON THE EU EXPERIENCE

---

Iryna Prokopenko, Olha Ivanyshyna

---

**Abstract:** *In the article the authors consider the European experience of tax consulting. A comparative analysis of tax consulting in countries with a system of "state regulation" and a system of "self-regulation". Based on the results of the study, the authors conclude that tax consulting in Ukraine is at an early stage of development, the legal basis exists only for tax advice provided by the state tax service. The market of independent tax consulting in Ukraine has the number of unresolved issues regarding the further development of the institute of tax consulting in Ukraine. From this point of view, the need to reform domestic tax consulting is justified. Based on the generalized European experience in the regulation of tax consulting, the authors outline the key areas for the development of tax consulting in Ukraine.*

**Keywords:** *tax consulting, tax culture, tax consultants, taxes, European Confederation of Tax Consultants, Union of Tax Consultants of Ukraine.*

**JEL classifications:** *H23*

### 1 INTRODUCTION

The practice of EU countries indicates that tax policy and, accordingly, tax systems in these countries are aimed at creating an atmosphere of trust in tax relations between taxpayers and the authorities, as well as to increase the level of tax culture of individuals and businesses. Given that the interests of taxpayers and the state to pay taxes are different: taxpayers are trying to optimize their performance and reduce tax payments, and the state needs to increase tax revenues to perform its functions - it is important to conduct a permanent consultation and explanatory work.

The creation of an atmosphere of dialogue and mutual understanding between taxpayers and the authorities is carried out in European countries through the provision of information and advisory services both by tax authorities and through tax advisory institutions.

In Ukraine, tax consultations are currently provided by the tax service, whose image in society is low. At the same time, tax consulting as an independent type of independent consulting activity is not regulated at the legislative level. Tax legislation in Ukraine is quite complex and changes frequently, and tax literacy and tax culture in society is quite low. This situation does not contribute to the fulfillment of tax obligations by taxpayers and, accordingly, the state does not receive tax revenues to the budget in full.

Ukraine has defined its integration vector of movement to the EU, which is why it is important to study the successful experience of EU countries in providing tax advisory services as a way to improve tax culture.

The issue of providing tax advisory services has been studied by such scientists. as: Busse R., Chernik D. Balakin V. Bashkirova N, Bezpalko I., Jackson J., Yelmashev O., Grainer L., Krasnyuk R., Metzger R., Posadsky A., Savruk A., Sugrobova E. Kirina L., Tkachyk F. Hainish S. and others

However, tax advice to taxpayers in terms of improving the level of tax culture still remains in the field of view of scholars, practitioners and government officials.

The aim of the article is to analyze the development of tax consulting in the EU, clarify its role and importance in building an atmosphere of trust in tax relations and raising the level of tax culture and on this basis to identify prospects for tax consulting in Ukraine.

## **2 MAIN BODY OF TEXT**

Currently, the profession of tax consultant is actively conquering the labor market in most European countries. Tax consultants are a kind of moderator of the dialogue between tax authorities and taxpayers within the rights and obligations provided by the state. For tax authorities, tax advisors are advisory partners, as they work within the current legislation and do not support the actions of taxpayers to evade taxes and fees. The role and importance of tax advice is quite significant, because:

- first, the tax consultant specifically monitors all changes to current tax and other legislation, as well as the practice of resolving tax disputes;

- systematizes and adapts all changes in tax legislation to the specifics of a particular client-taxpayer;
- third, the consultant can offer the taxpayer client his knowledge and experience in resolving a range of issues in the field of taxation.

It should be noted that in every European country develops its own history and traditions of this profession. In 1959, the European Confederation of Tax Advisers (CFE) was established in France as the sole coordinating organization and its charter was approved, which was finally revised by the General Assembly of the Association on September 24, 2010. Today, the Association consists of 33 national organizations from 26 European countries, uniting more than 200,000 specialists - tax consultants (advisors). Today, the CFE has the status of the largest representative organization of tax advisors in Europe. The members of the Confederation are professional organizations established in European member states, whose members consist mainly of independent tax advisers [7].

The Association's mission is to protect the professional interests of tax advisers, ensure the high quality of their advice and recommendations, and exchange information on national tax laws to facilitate the coordination of tax law in Europe [7].

The Confederation promotes the free profession of tax adviser in Europe, ensuring its full recognition at both the governmental and community levels. The European Confederation of Tax Advisers defines tax advisory as a process that includes the preparation and submission of taxpayer tax returns, the development of tax planning advice and recommendations, the representation and protection of client interests in supervisory and judicial relations, and providing other advice related to taxation [7].

Comparing the systems of legal regulation and organization of tax advice in different European countries, we should distinguish two significantly different systems of regulation of legal relations. System « state regulation "means that in this country there is a special law on tax advice and there is a professional association created and operates on a basis of this law, supporting its implementation and monitoring its implementation. In countries with a clear system of "self-regulation" there is no special law governing the activities of a tax consultant [2].

Table 1 shows the features of tax advice in countries where the institution of tax advice is regulated by the state (Germany) and in countries with a system of "self-regulation of tax consultants" (UK and Ukraine).

**Table 2: Analysis of the practice of tax consulting in countries with a system of "state regulation" and a system of "self-regulation"**

| Comparison criterion                                                | Country                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                    |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                            |                                                                                                                                                                                                                                                                                     |
|---------------------------------------------------------------------|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
|                                                                     | Germany                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                    | Great Britain                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                              | Ukraine                                                                                                                                                                                                                                                                             |
| Regulatory framework                                                | Law on consulting services in the field of taxation                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                        | There is no law on tax advice                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                              | There is no law on tax advice                                                                                                                                                                                                                                                       |
| The procedure for the applicant's access to tax consulting services | The qualifying exam consists of oral and written parts. The chairman of the examination commission is the head of the state land tax service. It includes representatives of the Chamber of Tax Advisers, specialists of tax services                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                      | Tax advice can be provided by lawyers, accountants and tax advisors. And each of these categories has its own requirements                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                 | Tax advice is provided by a wide range of specialists: auditors, lawyers, attorneys                                                                                                                                                                                                 |
| The level of qualification of the candidate                         | 1. Higher education (economic or legal) with at least two years of experience in the tax field.<br>2. Studying at the university lasting at least eight semesters with at least three years of experience in the field of taxation<br>3. Higher education in the field of commerce, work experience in the field of taxation for at least 10 years. High professional level (may be an accountant who celebrated the exam), experience of practical work related to taxes, at least 7 years.<br>5. Employees of financial (tax) bodies with at least 7 years of experience | 1. Bachelor's degree, specialized courses that teach the basics of the profession and deepen knowledge, then for one year for barristers and two years for solicitors to work as an intern under the guidance of more experienced lawyers in tax law.<br>2. In order to be entitled to be called a "certified tax Consultant" it is necessary to pass complex examinations and have at least three years of practical experience in the field of taxation. | 1. Higher economic and / or legal education. (may be with a bachelor's degree)<br>2. Experience in economics and / or law less than 3 years.                                                                                                                                        |
| Rights and responsibilities of a tax consultant                     | 1. Carry out activities only on a basis of the executed contract<br>2. Protection of interests of the client<br>3. Observance of ethical norms<br>4. Confidentiality of activity                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                           | 1. Observance of interests and rights of the client on a basis of the executed contract<br>2. Protection of a professional secret.<br>3. Observance of ethical norms.                                                                                                                                                                                                                                                                                      | Compliance with the tax legislation of Ukraine.<br>2. When providing Professional Services, be guided by the interests of the client.<br>3. 3. Provide and be responsible for maintaining confidential information by their assistants and staff of the firm who have access to it. |

| Comparison criterion                     | Country                                                                                                                                                   |                                                                                                            |                                                                                                                                                                                                                   |
|------------------------------------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
|                                          | Germany                                                                                                                                                   | Great Britain                                                                                              | Ukraine                                                                                                                                                                                                           |
| Responsibility of tax consultants        | 1. Warning<br>2. Reprimand<br>3. A fine of up to € 50,000<br>4. Termination of a tax consultant's license<br>5 Criminal liability<br>6 Property liability | Property liability of the consultant for professional error.                                               | 1. A client who has suffered damage may apply to the court to establish the liability of the tax consultant.<br>2. Compensation for moral or material damage in case of detection and confirmation of violations. |
| Standards for professional insurance     | Existence of a contract of compulsory insurance for a minimum amount of 250,000 euros                                                                     | Existence of the insurance contract before the client. (however, it is not a mandatory activity condition) | There are no requirements for compulsory civil liability insurance.                                                                                                                                               |
| Professional associations of consultants | Federal Chamber of Tax Advisers of Germany                                                                                                                | Centralized body of barristers, soloists and tax consultants                                               | Union of Tax Advisers, Chamber of Tax Advisers, Association of Tax Advisers                                                                                                                                       |

*Source: compiled by the authors on a basis of data from the Federal Chamber of Tax Advisers of Germany, the Centralized Body of Barristers, Soloists and Tax Advisers of Great Britain, the Chamber of Tax Advisers of Ukraine*

In Ukraine, the provision of tax consulting services is also one of the promising areas. Tax advice at the legislative level is defined in the TCU, but it focuses only on regulatory principles and narrows the range of tax advisors, while in tax practice there are often circumstances that require not a general but a situational approach and appeal to other professionals who are not.

However, there are the number of problems in the field of tax consulting services in Ukraine. First of all, it is the absence of a special law that would regulate tax consulting at the legislative level. Despite the lack of a special law, tax advisory services are still provided in Ukraine. Legal and natural persons in Ukraine do not need to have a professional education and a special license to conduct consulting activities. An important step in regulating tax consulting in Ukraine was the establishment in 2001 of the Union of Tax Consultants of Ukraine. However, professional associations of consultants do not have sufficient influence in all areas where such services are provided. There are also not enough sources from which taxpayers could learn about the reliability and professionalism of a consultant or consulting company.

Usually in Ukraine, tax consulting services are used mainly by large enterprises as small and medium-sized businesses do not have enough funds to pay for



such services. The domestic market of tax consulting services is quite young in comparison with foreign countries, where tax consulting began to develop in the 50s of the last century. In the provision of tax advice by independent experts emerged in the 90s of last century. However, unlike us, in most countries of the Eastern European region, tax consulting as an independent type of business is successfully functioning and developing. The states actively participate in the regulation of the tax advisory process and make high demands on the participants of the tax advisory services market. Poland, the Republic of Bulgaria, Romania, which are members of the EU.

The market for tax advice in the countries of the Eastern European region began to develop in the 90s of the XIX century [1]. Tax consulting in terms of individual countries in the Eastern European region has its own history of formation and various forms of its manifestation.

Thus, in Hungary in 1990 the National Association of Tax Consultants and Accounting Services of Hungary was founded (Magyar Adótanácsadók és Könyvviteli Szolgáltatók Országos Egyesülete (Adótanácsadók Egyesületébe), which has been accredited by the Ministry of National Economy since 2013 and has become one of the largest voluntary forums in the country with 1,200 accountants. [9] experts for small and micro enterprises, as well as individual entrepreneurs.

The situation with tax consulting in Romania is somewhat different. A special law on the provision of tax advice was adopted in 1992. The Chamber of Tax Advisers "Camera Consultanților Fiscali" was established in the country in 2001 as a professional public organization, a non-profit legal entity and, accordingly, the most actively developing tax consulting [10].

The Slovak Chamber of Tax Advisers (Slovenská komora daňových poradcov, SKDP) was established in 1992 under the Tax Advisory Act № 78/1992. And in 1992 the first 88 tax consultants in the Slovak Republic began to operate. Several new members join the SKDP every year. Only a certified lawyer or economist can become a tax consultant in the Slovak Republic.

The condition for membership is 5 years of professional experience and passing a difficult exam.

In the Czech Republic, the development of tax advice also began in 1992, with the adoption of the relevant law governing the provision of tax advice. On the basis of the Tax Advisory Act, a professional association has also been established in the Czech Republic, which unites all tax advisors on a mandatory basis. It is called the "Chamber of Tax Advisers of the Czech Republic" (Komora daňových poradců České republiky) [3].

In Poland, on the other hand, such a special law came into force in 1997, and since then tax advice has begun to develop in the country. In 1997, the Central Chamber of Tax Consultants (Krajowa Izba Doradców Podatkowych KIDP) was also established [4].

The essence of tax consulting in the Czech Republic, the Slovak Republic and the Republic of Poland is defined in the same way. It consists in providing clients with services in the field of taxation in the form of appropriate advice. In addition, if desired, tax consulting services may include the performance of other work that contributes to this type of work, for example, accounting and tax documentation, preparation of the necessary declarations and reports. It may also include the provision of consulting services on various business matters not directly related to taxation. However, Associations of Tax Advisers have been established in this country. Thus, in Bulgaria, the Chamber of Tax Advisers (Камара на Данъчните Съветници в България) interacts with the Bulgarian Tax Administration and the Tax Policy Department [5].

European experience in the formation and development of tax consulting in the Eastern European region indicates that tax consulting dates back to the 90s of the last century and now this profession is in demand and actively developing, as indicated by the functioning in these countries Associations that are members of the European Confederation of Tax Advisers. The profession of tax consultant continues to conquer the labor market in the studied countries and shows that our country has room to strive and grow.

The activities of professional associations of tax consultants are usually regulated by:

- Law on Tax Consulting;
- Statute of the Chamber of Tax Consultants;
- Regulations on Professional Ethics of Tax Consultants;
- Decisions of the governing bodies of the Chamber of Tax Advisers.

Every country in the Eastern European region has a Code of Ethics for Tax Advisers. It is mandatory to pass a professional test, usually in the form of an exam.

The rights and responsibilities of a tax consultant in the countries of the Eastern European region derive either from the Law on Tax Consulting or the Regulations on Professional Ethics.

The activities of a tax consultant are associated with risks, which include:

- the risk of making incorrect recommendations to taxpayers; - the risk of shifting liability for damages incurred by the client - the taxpayer, due to illiterate recommendations provided by the tax consultant,
- the risk of dissemination of trade secrets of the client; - the human factor.

In order to prevent risks in advance, a tax advisor must learn to manage these risks.

It should be noted that the institute of tax advice in European countries primarily aims to taxpayers to perform their tax duties in good faith and, as a consequence, receiving from the state quality public goods in the interpretation of the reward for such a conscientious duty.

### **3 RESULTS**

Thus, tax consulting in the EU is an independent element of tax relations, which implements a set of analytical methods to develop recommendations for the application of tax legislation, harmonizing the interests of the state and taxpayers and thus improving the level of tax culture in society and creating positive image of the tax service.

## 4 DISCUSSION AND CONCLUSION

The priority task of modern tax policy of Ukraine is to bring the taxation system to European quality standards and eliminate administrative barriers and create comfortable conditions for taxpayers to meet their tax obligations. The institute of tax consulting, which is in the process of its formation, has significant opportunities in solving this problem. We need to give them autonomy and create a single organization that would unite all existing public organizations in this area.

We also need to adopt a special law on tax advice. It can also be an alternative option to include in a separate section of the Tax Code issues governing the activities of a tax consultant, which should determine: the conditions and procedure for admission to the profession of tax consultant; introduction of compulsory liability insurance for consultants; the level of his qualifications and personal qualities and the need to pass the exam and other necessary issues that are already settled in European countries, where independent tax consultants work successfully.

All this will contribute to the creation of an atmosphere of dialogue and mutual understanding between taxpayers and the authorities and the development of tax culture and thus the economic growth of the country as a whole.

## CITATION LIST

- [1] BUSSE, R., Legal regulation and organization of tax consulting in Eastern Europe on the example of Poland, the Czech Republic and Slovakia. Professional associations of tax consultants in these countries. <http://www.palata-nk.ru/php/content.php?id=4133> [cit. 8.6.2021]
- [2] DANYLENKO, Y., OGANESYAN, R., *Domestic and foreign practice of tax advice regulation*. Collection of scientific works of the National University of the State Tax Service of Ukraine. 2015. [Online]. Available at: [http://irbis-nbuv.gov.ua ›cgi-bin› opac ›search› znpnudps\\_2015\\_2\\_9](http://irbis-nbuv.gov.ua ›cgi-bin› opac ›search› znpnudps_2015_2_9) [cit. 1.6.2021]
- [3] Official site of the Chamber of Tax Advisers of the Czech Republic [Online]. Available at: <https://www.kdpcr.cz/> [cit. 8.6.2021]

- [4] Official site of the Central Chamber of Tax Advisers of Poland [Online]. Available at: [https://krdp.pl/strona.php/4\\_kidp.html](https://krdp.pl/strona.php/4_kidp.html) [cit. 8.6.2021]
- [5] Official site of the Chamber of Tax Advisers of Bulgaria [Online]. Available at: <https://www.ngobg.info/bg/organizations/activity> [cit. 8.6.2021]
- [6] Official site of the Chamber of Tax Consultants of Ukraine [Online]. Available at: <http://www.ppk.org.ua/> [cit. 5.6.2021]
- [7] Official site of the European Confederation of Tax Advisers (CFE). [Online]. Available at: <http://www.cfe-eutax.org> [cit. 5.6.2021]
- [8] Official site of the Federal Chamber of Tax Advisers of Germany [Online]. Available at: <https://www.bstbk.de/de/steuerberater/> [cit. 5.6.2021]
- [9] Official site of the National Association of Tax Consultants and Accounting Services of Hungary [Online]. Available at: <https://www.adokamara.hu/etikai+szabalyzat.html> [cit. 8.6.2021]
- [10] Official site of the Romanian Chamber of Tax Advisers [Online]. Available at: <https://www.ccfiscali.ro> [cit. 8.6.2021]
- [11] Official site of the Slovak Chamber of Tax Advisers [Online]. Available at: <https://www.skdp.sk/> [cit. 8.6.2021]
- [12] Official site of the Union of Tax Consultants of Ukraine. [Online]. Available at: <http://www.taxadvisers.org.ua> cit. 5.6.2021]

## AUTHOR

**Assoc. Prof. Olha Ivanyshyna, Ph.D.**, Department of tax policy, UNIVERSITY OF STATE FISCAL SERVICE OF UKRAINE, Universytetska St., 31, Irpin, Kyiv Region, Ukraine, 08201, e-mail: [oldiru@ukr.net](mailto:oldiru@ukr.net).

**Assoc. Prof. Iryna. Prokopenko, Ph.D.**, Department of tax policy, UNIVERSITY OF STATE FISCAL SERVICE OF UKRAINE, Universytetska St., 31, Irpin, Kyiv Region, Ukraine, 08201, e-mail: [gavrusha\\_ia@ukr.net](mailto:gavrusha_ia@ukr.net).

## NEZÁVISLOST AUDITORSKÉ PROFESE A MOŽNOSTI JEJÍHO POSÍLENÍ Z POHLEDU ČESKÝCH AUDITORSKÝCH SUBJEKTŮ

### AUDITOR INDEPENDENCE AND ITS POSSIBILITIES HOW TO STRENGTHEN IT FROM POINT OF VIEW CZECH AUDITOR SUBJECTS

---

Kristína Beňková, Pavlína Dostalová, Lucie Formanová,  
Michal Mádr, Břetislav Andrlík

---

**Abstrakt:** V článku je pozornost věnována aktuálnímu tématu z oblasti externího auditu, konkrétně je řešen předpoklad nezávislosti auditorského subjektu, který je vymezen Zákonem o auditorech. Úvod příspěvku zahrnuje nejen diskusi nad významností tohoto předpokladu, ale také obsahuje možnosti posílení nezávislosti auditorské profese, jež jsou diskutovány v celosvětovém měřítku. Z literární rešerše vyplynulo, že nezávislost auditora může být podpořena vytvořením nezávislého orgánu pro audit či zpřísněním podmínek povinné rotace auditorů. Cílem článku pak bylo s využitím dotazníkového šetření mezi auditory v České republice zjistit jejich postoje právě k těmto novým prvkům, které by v podmínkách České republiky napomohly posílit nezávislost externího auditu. Z dosažených výsledků lze konstatovat, že oslovení respondenti zaujímají silně negativní postoj k vytvoření nezávislého orgánu pro audit a spíše negativní až neutrální postoj ke zpřísnění podmínek pro povinnou rotaci auditorů.

**Klíčová slova:** Nezávislost auditora, Rotace auditora, Nezávislý organ pro audit, Česká republika.

**Abstract:** This article is focused on the current topic in the field of external audit, specifically on the assumption of auditor independence which is defined by the Act on Auditors. The introduction of the paper includes not only a discussion of the significance of auditor independence, but it also contains possibilities how to strengthen it which are discussed worldwide. The literature review has shown that the auditor independence can be supported by the creation of the third party hiring and paying auditors or by tightening the conditions of the mandatory auditor rotation. The aim of this article was to use a questionnaire

*survey among auditors in the Czech Republic to find out their attitudes to these new elements which would help strengthen the independence of external audit. Based on received results, it can be stated that the respondents took a strongly negative attitude to the creation of the third party and rather negative or neutral attitude to tightening the conditions for mandatory auditor rotation.*

**Keywords:** Auditor Independence, Auditor Rotation, Third Party Hiring and Paying Auditors, Czech Republic.

**JEL klasifikace:** M42, M48

## 1 ÚVOD

V současnosti je pro obchodní korporace významné působit důvěryhodně jak ve svém podnikatelském prostředí, tak vůči ostatním uživatelům jejich ekonomických výstupů v podobě účetní závěrky. Jedním z nástrojů, jak důvěryhodnosti dosáhnout je provedení auditu. Audit v obecném slova smyslu je činnost, při níž jsou pozorovány a poznávány určité skutečnosti, shromažďovány údaje, následně jsou vyhodnocovány a na jejich základě je vypracována zpráva auditora, která obsahuje jeho výrok. Provádění auditu v obchodních korporacích se řídí závazným právním předpisem, přičemž povinnost provádění auditu v konkrétní obchodní korporaci stanovuje Zákon o účetnictví na základě definovaných kritérií. Právě audit účetní závěrky je nejčastější forma auditu v rámci obchodních korporací. Provádění auditu sebou však přináší diskutované téma v oblasti nezávislosti auditora, tak aby výkon této kontrolní či ověřovací funkce nebyl ovlivněn dlouhodobými či jinými vazbami mezi auditorským subjektem a auditovanou účetní jednotkou.

## 2 NEZÁVISLOST AUDITORSKÉ PROFESE A MOŽNOSTI JEJÍHO POSÍLENÍ

Klíčovým pravidlem pro provádění auditu je nezávislost auditorské profese. Toto pravidlo se považuje za nutné v případě provádění kvalitního auditu. Nezávislost je zakotvena v zákoně č. 93/2009 Sb., o auditorech, konkrétně v paragrafech § 14 - § 14i. V uvedeném zákoně je přesně definovaná nezávislost auditora, v jakých případech auditor není nezávislý. Dále jsou uvedeny důvody, kdy auditor nesmí vykonávat povinný audit u účetní jednotky, posuzování rizika

ohrožení nezávislosti a souvislosti spojené s nezávislostí (Zákon č. 93/2009 Sb., o auditorech).

Pod pojmem nezávislost lze najít velké množství definic. Například nezávislost auditorů určuje schopnost auditora zachovat si objektivní duševní postoje a nestrannost při zájmu klienta při provádění auditu (Bangara a Chesoli, 2020). Na nezávislost auditora se můžeme dívat z více pohledů např. Church a kolektiv (2015) považují nezávislost auditora za hlavní východisko auditorské praxe. DeAngelo (1981) prosazuje názor, že nezávislost auditora je důležitou proměnnou při určování kvality samotného auditu. V případě, že je podmínka nezávislosti splněna, napomáhá to k odhalování nesrovnalostí v účetních závěrkách klientů. V opačném případě, za okolností, kdy se nedodržuje nezávislost auditora, bude nepravděpodobné, že zjištěné nesrovnalosti budou oznámeny, což bude mít za následek snížení kvality auditu. Chipman (2012) označuje nezávislost, objektivnost a skepsi jako základní pilíře důvěry uživatelů v auditorskou profesi a zároveň jsou tyto předpoklady rozhodující pro investorovu schopnost spolehnout se na auditem ověřené účetní závěrky auditovaných účetních jednotek. Proto je neustálé zdokonalování prvků ovlivňující nezávislost auditora důležitým úsilím, které podporuje řada autorů. Věří, že velká většina auditorů chce dělat to, co je správné: plnit své profesionální povinnosti s velkou vážností. Al-Nawaiseh a Alnawaiseh (2015) jsou toho názoru, že nezávislost se vztahuje na skutečnost, že auditor musí vyjádřit svůj názor na účetní závěrku bez toho, aby byl ovlivněn hrozbou z jakéhokoli zdroje. Ghosh a kolektiv (2016) se domnívají, že nezávislost auditora se odráží i v povinnosti získat dostatečné množství vhodných auditorských důkazů, na základě kterých, může vyjádřit svůj kvalifikovaný názor.

Auditor má také povinnost dodržovat Etický kodex při výkonu své činnosti. Jedná se o základní koncept upravující chování auditorů, který stanovila Mezinárodní federace účetních (IFAC). Vycházejí z něj etické požadavky na auditory, kterými se řídí jednotlivé členské země. Komora auditorů České republiky vydává Etický kodex jako svůj vnitřní předpis. Crucean (2020) hovoří o Etickém kodexu ve smyslu, že definuje nezávislost auditora jako stav mysli, který umožňuje auditorovi vydat a zveřejnit výrok bez toho, aniž by byl ovlivněn vlivy, které by mohly oslabit jeho úsudek a čestnost a vybízí použít objektivitu a profesionální skepticismus. Pro zajištění nezávislosti v Evropské



unii, se zavedl soubor směrnic, které stanovují účetní pravidla pro auditorskou profesi, které musí členové dodržovat. Cílem těchto směrnic je, aby členské státy splňovaly minimální soubor společných povinností, aby se podpořilo zavedení nenarušeného systému hospodářské soutěže. Dále je cílem zajistit ve všech členských státech určitou ochranu pro subjekty v obchodních vztazích se společnostmi a tím pomoci k hospodářskému rozvoji těchto společností.

Doralt a kol. (2012) navrhovala několik bodů k novému regulačnímu rámci pro posílení nezávislost auditora. Například se jedná:

- statutárnímu auditorovi by neměla být zakázána poradenská činnost pro auditovanou společnost, ale služby, které ovlivňují roční účetní závěrku, by neměly být poskytovány;
- auditorské společnosti by měly zůstat plně svobodné při poskytování služeb pro společnosti, které nejsou auditovány touto auditorskou společností;
- všechny platby, které auditovaná společnost uhradí auditorovi, by měly být zveřejněné v roční účetní závěrce auditované společnosti. Tyto platby by se následně kategorizovaly jako audit a neauditorské poplatky.

Kromě toho Evropská komise pracovala s myšlenkou veřejného orgánu pro audit, která spočívala ve vytvoření třetí strany (zprostředkovatele), který by vybíral auditorské subjekty konkrétním auditovaným jednotkám. Této problematice je podrobněji věnována pozornost níže. Podle názoru Doralt a kol. (2012) Evropská komise učinila správné rozhodnutí, když se rozhodla upustit od výše uvedené myšlenky, tj. delegovat výběr a jmenování auditorů na veřejný orgán nebo jiný subjekt. Podle jejich názoru, by pravomoc výběru měla zůstat v rukou auditované společnosti. Nejdůležitější je, že společnost si může vybrat auditora, kterého považuje za adekvátního a nejlépe připraveného pro realizaci externího auditu. Je to z důvodu, že různé společnosti mohou vyžadovat různé typy odborných znalostí (například banky můžou vyžadovat jiný typ týmu pro svůj audit než jako dodavatel energií; pro globální společnost je atraktivnější auditorská společnost z „Velké čtyřky“, naopak místní společnost upřednostní menší místní auditorskou společnost). Proto je podle jejich názoru vhodnější, aby se ponechal výběr auditora na každé společnosti.

Pokud je nezávislost auditora narušena, auditor se stává neschopným vydat správnou auditorskou zprávu, která poukazuje na správnost auditované účetní závěrky, která je v souladu s požadavky mezinárodních auditorských standardů. Může být ovlivněna kariéra auditora a jeho budoucí přijetí jiným klientem se sníží a dojde k poklesu důvěry u uživatelů, kterým auditor poskytuje služby (Romero, 2010). Auditorská profese byla v minulosti narušena skandály mezinárodních firem, které odhalily podvodná jednání a zpochybnily důvěru v auditorskou profesi (Špičková, 2021). V roce 2001 došlo ke krachu společnosti Enron. Tato společnost byla auditována firmou Arthur Andersen, která porušila Etický kodex a další právní předpisy, aby zakryla účetní machinace společnosti Enron. Po této kauze se regulatorní orgány začaly intenzivně zabývat fungováním auditorského trhu, především v oblasti nezávislosti auditora na auditovaném subjektu (Müllerová a kol., 2020). V minulosti došlo následně i k dalším skandálům v evropském prostředí, například u společností Parmalat (Itálie, 2003), Tesco (UK, 2014), Pescanova (Španělsko, 2013), Wirecard AG (Německo, 2020). Na základě těchto skutečností, byly zavedeny přísnější pravidla pro zvýšení nezávislosti auditora. Mezi tyto pravidla patří například zákaz poskytování dalších služeb v souvislosti s auditem, dále rotace auditorů, a poukázání na možnost střetu zájmů, které mohou vzniknout z pracovních vztahů. Podle Romera (2010) se však některá zavedená pravidla nezdají být dostatečně silná pro zvýšení nezávislosti auditorské profese.

Externí auditor totiž čelí mnoha hrozbám, které by mohly ovlivnit jeho nezávislost. Tepalagul a Lin (2015), DeAngelo (1981), Bangara a Chesoli (2020) uvádí čtyři hlavní hrozby, které mají vliv na nezávislost auditora. Jedná se o důležitost klienta, poskytování neauditorských služeb, funkční období auditora a osobní propojení klienta s auditorskými společnostmi. Vliv těchto hrozeb na kvalitu auditu a věrohodnost auditorské zprávy je určený jejich vlivem na schopnosti auditora a jeho nezávislost.

Tepalagul a Lin (2015) uvádí, že podlehnout tlaku klientů je z jejich pohledu motivace pro auditory, protože si chtějí udržet významné klienty a také získat klienty, kteří nakupují neauditorské služby, což může vést k narušení nezávislosti. Dlouhé funkční období auditora navíc u klienta vytváří důvěrné vztahy, které mohou ohrozit nezávislost auditora a tím i kvalitu auditu. I s tím souhlasí Šobotník (2006), který tvrdí, že pokud by existoval blízký osobní

vztah mezi auditorem a klientem, pak by tento vztah mohl ovlivňovat úsudek auditora.

DeAngelo (1981) popisuje důležitost hrozby klienta jako míru, do jaké auditor získává ekonomické výhody od klienta. Pokud klient představuje větší část odměny auditora za poskytnuté služby, bude auditor vázaný na klienta, a bude finančně ohrožena jeho nezávislost. Bangara a Chesoli (2020) k tomu dodávají, že za podmínky, kdy má klient velké portfolio potenciálních poskytovatelů auditorských služeb, může mít auditor motivy jednat tak, aby si udržel klienta a tím i budoucí příjmy, což opět ohrožuje nezávislost auditora.

Poskytování neauditorských služeb má také nepříznivý vliv na nezávislost auditora. Je to způsobeno tím, že slíbené dodatečné příjmy, které plynou auditorovi od auditované účetní jednotky, zvyšují ekonomickou závislost auditora na klientovi (Bangara a Chesoli, 2020). Navíc Šmídová (2016) uvádí, že při poskytování neauditorských služeb může být narušena profesní etika a je zde i riziko, že auditor bude kontrolovat práci po některém ze členů auditorské sítě nebo dokonce bude provádět kontrolu po sobě samém. Stejného názoru jako Šmídová (2016) je i Šobotník (2006), který také uvádí hrozbu, kdy auditor kontroluje práci po sobě samém, a to v případě, kdy stejný auditor vede ve firmě účetnictví a následně vykonává i audit účetní závěrky. V takovém případě auditor neodhalí významné nesprávnosti v účetnictví a pokud by nějaké našel, tak by neměl zájem tyto nesprávnosti opravovat. Pro malé firmy je to ale z finančního hlediska výhodnější varianta, neboť firma nemusí auditorovi vysvětlovat jejich účetní postupy. Nesprávnost v účetnictví v takovém případě zůstane skryta a může způsobit další významné chyby v ekonomickém rozhodování uživatelů účetní závěrky (Šobotník, 2006).

Na základě výše uvedeného vyplývá, že problematika nezávislosti auditora je významným tématem, jak z teoretického, tak i z praktického pohledu. Z toho důvodu budou v nadcházející části článku uvedena možná řešení, jejichž aplikací lze posílit nezávislost externího auditu.

#### **A) Vytvoření nezávislého orgánu**

Podle Ronena (2002) existuje přirozený konflikt zájmů mezi managementem (zadavatelem) a auditorem (agentem), protože první z nich strukturuje finanční vztah s auditorem tak, aby k předložené účetní závěrce vydal výrok bez výhrad, i když to není opodstatněné. Konflikt je možné vyřešit vytvořením nového

vztahu mezi zadavatelem a agentem, kdy se zavede třetí strana, která figuruje jako zprostředkovatel, který najímá auditory a vybírá finanční prostředky od auditovaných společností na vyplácení odměn auditorským subjektům. Tímto by se eliminovala motivace vypracovávat auditorské zprávy, aby si auditorské subjekty udržely klienta, protože je to třetí strana, která rozhoduje o setrvání auditora u klienta. Také třetí strana, která platí za audit, snižuje jakoukoli peněžní motivaci auditorského subjektu, aby nahrazoval riziko nekvalitní auditorské zprávy. Systém platby však musí být vhodně určen tak, aby mechanismus neměl ekonomický vliv na auditované společnosti anebo auditorské společnosti (Ronen, 2002).

V rámci nezávislého orgánu Romero (2010) uvádí dvě strategie pro zvýšení kvality auditu. První, určená třetí strana musí mít přístup k auditorské dokumentaci, aby mohla kdykoliv kontrolovat auditorskou zakázku sama anebo pomocí vzájemné kontroly. Za druhé je nutné zapojit auditorské společnosti do využívání pravidelných certifikačních programů pro zvyšování kvality auditu.

K otázce vzniku nezávislého orgánu, Romero (2010) uvádí, aby mohla vzniknout nezávislá třetí strana, je potřeba, aby splnila požadavky, které by zaručily její nezávislost. Tyto požadavky jsou podle něj následující:

- třetí strana musí být zprostředkujícím orgánem, který má zájem poskytovat uživatelům kvalitní auditorské zprávy,
- třetí strana musí být nezávislá od auditorské společnosti,
- třetí strana nesmí mít motivaci přidělit konkrétní společnosti konkrétního auditora (tak, aby nevznikl konflikt zájmů).

Při existenci nezávislého orgánu by jmenovaná třetí strana byla zodpovědná za shromáždění finančních prostředků na odměňování auditorů, ale také za přidělování auditorských společností na různé auditorské zakázky. Nový koncept přidělování auditorů ke konkrétním auditorským zakázkám třetí stranou, by tedy zabránil autorským subjektům vytvářet lukrativní nabídky s cílem udržet anebo získat klienta. Konečným účinkem navrhované změny je posílení nezávislosti auditorů tím, že auditoři by byli přiděleni auditovaným společností prostřednictvím třetí nezávislé strany (Romero, 2010). K uvedenému tématu se v podmínkách České republiky vyjádřila i Česká národní banka (2006), která uvádí, že navrhovaná strategie ze směrnice EU

z roku 2006, by neměla být podpořená, protože není vyzkoušená. Navíc v případě že by auditora vybíral a platil veřejnoprávní orgán (třetí strana) bylo by to i mimořádně nákladné.

## B) Povinná rotace auditorů

Druhou možností, jak posílit nezávislost auditorské profese je povinná rotace auditorů. Na mezinárodní úrovni proto byly vyhlášeny předpisy zaměřené na rotaci auditorů, které je možné implementovat na úrovni firmy, tj. externí rotace nebo partnera, tj. interní rotace (Kamath a kol., 2018). Významnou změnou v regulaci auditu bylo vydání Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2006/43/ES o povinném auditu ročních a konsolidovaných účetních závěrek. Cílem této směrnice bylo vymezit problémy, které mohou nastat v budoucnu na auditorském trhu. Jak uvádí Severa (2016), znění Směrnice z pohledu České republiky obsahovalo vhodné nástroje pro posílení důvěry a spolehlivosti účetních závěrek a slouží i jako možnost zkvalitnění statutárního auditu. Následně došlo k dalším novelizacím Směrnice a také bylo vydáno Nařízení Evropského parlamentu a Rady EU č. 537/2014 o specifických požadavcích na povinný audit subjektů veřejného zájmu (ACCOUNTANCY EUROPE, 2020). Jelikož je Česká republika součástí Evropské unie, musí respektovat výše vydané předpisy (Müllerová a kol., 2020). Špičková (2021) uvádí, že právě jedním z kroků pro opětovné získání důvěry bylo zavedení povinné rotace auditorů. Müllerová a kol. (2020) uvádějí, že k zachování nezávislosti auditora slouží, jak již bylo uvedeno, Etický kodex, který navrhuje rotaci klíčového partnera. Tato rotace je vymezena v Článku 17 bod 7 Nařízení (KAČR, 2004). Statutární auditor, který provádí audit u subjektu veřejného zájmu, musí být vyměněn po 7 letech, přičemž se může opět vrátit do funkce u stejného subjektu veřejného zájmu až po 3 letech. Jedná se o tzv. interní rotaci auditora, na kterou již byly provedeny výzkumy v zemích EU, například v Německu na burzovních trzích v letech 1995 až 2010. *„Klíčovým závěrem tohoto výzkumu je, že po změně klíčového auditorského partnera dochází k nárůstu účetních metod vedoucích k vylepšování výnosů auditované společnosti“* (Müllerová a kol., 2020). Další výzkumy provedené v Americe a Austrálii potvrdily kladný vztah mezi kvalitou auditu a interní rotací, a to že s delším kontraktem klesá kvalita auditu a rotace klíčového auditorského partnera tento pokles redukuje (Müllerová a kol., 2020). Nařízení také upravuje externí rotaci auditora neboli, změnu celé auditorské firmy. Na tuto rotaci je kladen větší důraz,

neboť evropské výzkumy potvrdily vyšší kvalitu auditu při externí rotaci, například v Turecku v letech 2010 až 2016 (Yalçın a Yaşar, 2019), v Itálii v letech 1998 až 2011 (Corbella a kol., 2015). Příčinou vyšší kvality auditu a s ním spojenou nezávislostí auditora může být podle Müllerové a kol. (2020) povinnost předání auditu druhé firmě v budoucnu. Müllerová a kol. (2020) uvádějí, že: „Z mezinárodních výzkumů v oblasti interní a externí rotace auditorů ve vztahu ke kvalitě auditu ovšem nevyplývá jednoznačný závěr o vhodnosti použití rotace auditorů jako způsobu ke zvýšení kvality auditu a tím i nezávislosti auditora.“

Zákon č. 93/2009 Sb., o auditorech, v § 43 odst. 4 vymezuje dobu, po kterou si subjekt veřejného zájmu může určit auditorskou společnost nebo auditora pro provedení povinného auditu, ale nesmí být v rozporu s předpisy vydanými Evropskou unií (konkrétně s Nařízením č. 537/2014). V paragrafu 4 je uvedeno, že subjekt veřejného zájmu si může určit auditora na dobu nejdéle 20 let, přičemž po 10 letech musí být zahájeno výběrové řízení, kde může být auditor znovuzvolen, nejdéle však na dalších 10 let. Nařízení Evropského parlamentu a Rady č. 537/2014 vymezuje požadavky na rotaci následovně:

- Povinná rotace auditorské společnosti po max. 10 letech, u trvajících vztahu auditora a subjektu veřejného zájmu. Je zde možnost tento vztah prodloužit o dalších 10 let (za předpokladu, že proběhne výběrové řízení na nového auditora).
- Možnost prodloužení vztahu u společného auditu o dalších 14 let.
- Povinná rotace klíčového auditora po max. 7 letech nepřetržitého auditu společnosti.

Špičková (2021) uvádí, že v České republice je rotace auditorů povinná jak u společností veřejného zájmu, tak u politických stran a hnutí. Od ledna 2017 Zákon č. 424/1991 Sb., o sdružování v politických stranách a politických hnutích, určuje možnost jmenovat stejného auditora opakovaně nejvýše 5 po sobě následujících kalendářních let u těchto subjektů (Zákon č. 424/1991 Sb.).

Severa (2016) v článku zmiňuje, že nezávislost při provádění auditů je zajišťována nejen pomocí rotace klíčových partnerů, ale i aplikací Etického kodexu. Ovšem také zde uvádí, že v rámci Rady EU nebyly předloženy přesvědčivé důkazy o tom, že stanovená doba pro rotaci eliminuje střety zájmů,

nebo že dochází k zajištění nezávislosti auditora. Staněk (2016) považuje povinnou rotaci auditorů za největší novinku regulace auditu z roku 2016. Zdůrazňuje, že vyměněný auditor musí být jiná auditorská společnost nebo jiný člen sítě. Kamath a kol. (2018) uvádí, že některé krajiny ve světě již před evropskou reformou zavedly rotaci firem, ale později se této rotaci vzdaly, pravděpodobně kvůli vyvolaným nákladům na straně auditorských subjektů, ale i jejich klientů (Jižní Korea - v roce 2006 zavedena rotace auditorských firem na 7 let, odvoláno v roce 2009; Singapur - v roce 2002 zavedena rotace auditorských firem u bank na 5 let, odvoláno v roce 2008; Španělsko - v roce 1988 rotace na 5 let, odvoláno v roce 1995; Rakousko se rozhodlo pro rotaci auditorských firem v roce 2004, ale tato regulace byla odvolána ještě předtím, než se stala účinnou).

Povinnou rotaci auditorů je zajímavé sledovat i v mezinárodním kontextu, kdy například Česká republika je součástí tzv. Visegrádské čtyřky. Do této skupiny spadají země, které si jsou velmi blízké a mají podobný historický vývoj auditu. Proto Gezo (2019) provedl komparaci podmínek auditu právě v tomto uskupení. V České republice je povinná rotace auditorů u subjektů veřejného zájmu, a to po 10 letech. Tuto dobu lze prodloužit až na celkovou dobu 20 let, u společného auditu je tato doba max. 24 let (dáno Zákonem č. 93/2009 Sb., o auditorech a o změně některých zákonů). U Slovenské republiky je povinná rotace auditorů stejná jako v případě České republiky (Zákon č. 423/2015 Z. z. o statutárním auditu a o změně a doplnění zákona č. 431/2002 Z. z. o účetnictví ve znění pozdějších předpisů). Další zemí v rámci Visegrádské skupiny je Polská republika. Polsko si zvolilo přísnější regulaci rotace auditorů. Auditor, který provádí externí audit u subjektů veřejného zájmu, musí být vystřídán již po 5 letech a neexistuje zde možnost prodloužení kontraktu (Zákon ze dne 11. května 2017 o statutárním auditu, auditorských společnostech a veřejném dohledu). Poslední zemí z Visegrádské skupiny je Maďarsko, v rámci povinné rotace auditorů maďarská legislativa rozlišuje dvě skupiny subjektů. Banky, úvěrové instituce a investiční společnosti, které mají povinnost rotace auditora po 8 letech. U ostatních subjektů veřejného zájmu je tato povinnost po 10 letech, přičemž tato doba nelze prodloužit (Zákon LXXV z roku 2007, o Maďarské komoře auditorů, činnosti auditorů a veřejném dohledu nad auditem).

**Tabulka 1: Komparace povinné rotace auditorů u subjektů veřejného zájmu v zemích V4**

| Země                | Základní doba rotace                                     | Možnost prodloužení      |
|---------------------|----------------------------------------------------------|--------------------------|
| Česká republika     | 10 let                                                   | 10 let (výběrové řízení) |
|                     |                                                          | 14 let (společný audit)  |
| Slovenská republika | 10 let                                                   | 10 let (výběrové řízení) |
|                     |                                                          | 14 let (společný audit)  |
| Polská republika    | 5 let                                                    | -                        |
| Maďarsko            | 8 let – banky, úvěrové instituce, investiční společnosti | -                        |
|                     | 10 let – ostatní subjekty veřejného zájmu                |                          |
|                     |                                                          |                          |

*Zdroj: Gezo (2019)*

Bulková (2021) ve své práci uvádí, že členské státy EU si mohou do své národní legislativy převzít i kratší dobu rotace auditorů, a tím zpřísnit požadavky na rotaci auditorů, ale nesmí prodloužit maximální dobu, stanovenou Evropskou unií. Dále zmiňuje negativní a pozitivní aspekty rotace auditorů, které byly stanoveny na základě kvalitativní analýzy osobních rozhovorů s českými auditory, kteří mohli vyjádřit názor na současný a budoucí audit. Za pozitivní aspekty rotace lze podle auditorů považovat zvýšení nezávislosti auditora, eliminace stereotypu u dlouhotrvajícího auditu společnosti. Na druhou stranu auditoři považují dobu, která je stanovená pro rotaci za příliš dlouhou, a tak změna auditora nepřinese tížený efekt. Za další nevýhodu rotace auditoři považují zvyšování nákladů na audit, což zvyšuje cenu auditu v důsledku vyšší práce a pozornosti nové auditorské firmy. Bulková (2021) považuje rotaci auditora za narušení procesu pravděpodobnosti odhalení hospodářské kriminality, neboť auditor si časem zlepšuje znalosti o společnosti a o jejím fungování. Tím dochází i k hlubšímu ověření účetní závěrky. Špičková (2021) potvrdila předpoklad odborníků, že zásadní argument proti zavádění povinné rotace auditorů u malých a středních podniků je mnohem větší časová náročnost u prvotního auditu než u opakovaného. Nepřímo byla i potvrzena rozdílná cena u časově náročnějších auditů. Co se týká doby trvání rotace, tu by auditoři snížili na 10 let, nebo by mohla být rotace celé auditorské společnosti po 7 letech, nikoliv pouze klíčového partnera (Bulková, 2021).



V České republice byl dále proveden výzkum, zabývající se interní a externí rotací auditorů na akciovém trhu Burzy cenných papírů Praha (dále jen BCPP) od Šindeláře (2016) v letech 2011 až 2015. Autor vycházel ze 107 výročních zpráv kótovaných společností. Mezi hlavní zjištění analýzy podle Šindeláře (2016) patří:

- klesající počet auditorů na akciovém trhu BCPP,
- na BCPP probíhá spíše interní rotace auditora než externí a dochází k časté rotaci auditorů,
- největší množství externích rotací auditorů probíhalo na přelomu let 2014 a 2015.

Jak zmiňuje Šindelář (2016), tak rotace auditorů má svou pozitivní i negativní stránku. Za pozitivní přínos rotace je považována podrobnější analýza klienta (auditor potřebuje poznat procesy ve firmě), naopak za negativní je považováno možné opomenutí hrozby u klienta, které auditor může v prvním roce auditu přehlédnout.

Problematikou zavedení povinné rotace v Německu a ve Švédsku se ve své práci zabýval Düvel (2017). Společnosti kótované na burze jsou nyní nuceny změnit svou auditorskou společnost po 10 letech, pokud nesplňují konkrétní požadavky, které jim umožňují udržet si firmu až 24 let. Düvel (2017) a Accountancy Europe (2020) uvádí, že po evropské reformě auditu přijala většina států maximální dobu pro rotaci auditorské firmy 10 let, ale několik států jako je například Belgie (9 let), Itálie (9 let), Bulharsko (7 let), Polsko (5 let) nebo Portugalsko (9 let) přijalo přísnější regulaci. Závěrem Düvel (2017) prohlašuje, že povinná rotace auditu může být prvním pokusem o omezení další koncentrace trhu, ale zpočátku způsobuje nespokojenost auditovaných firem. Zjištění naznačují, že důsledky regulace jsou výraznější v zemích se slabším právním prostředím a menším povědomím o hrozbě důvěrnosti. Studie od Düvela (2017) také upozorňuje na to, že povinné střídání by mohlo vést spíše k negativním důsledkům pro hospodářskou soutěž než k podpoře větší konkurence, a to kvůli strategickým rozhodnutím Velké čtyřky o tom, které služby budou klientovi nabízeny a také tendenci nadále nezahrnovat do výběrového řízení více auditorských společností. Další výzkum, který byl zaměřen na povinnou rotaci auditorské firmy, byl proveden v Turecku (Yalçın a Yaşar, 2019). Tento výzkum, zkoumal vliv povinné rotace auditorské

společnosti na kvalitu auditu, přičemž v Turecku je uplatňována doba pro rotaci auditorské firmy 7 let a pro povinnou rotaci auditorů je tato doba 5 let. Výsledek výzkumu naznačuje, že kvalita auditu je vyšší u společností, které podléhají povinné rotaci než kvalita auditu v roce před povinnou rotací. Tímto výzkumem tedy bylo prokázáno, že povinné střídání auditorských společností zvyšuje kvalitu auditu (Yalçın a Yaşar, 2019). Kamath a kol. (2018) však uvádí, že zlepšení nezávislosti nemusí vždy znamenat vyšší kvalitu auditu, protože rotace auditora by mohla vést ke snížení odborné způsobilosti auditora kvůli ztrátě znalostí kontrolního prostředí účetní jednotky. Střídání auditorů řeší pouze obavy, týkající se škodlivých účinků delšího trvání vztahu mezi auditorským subjektem a auditovanou účetní jednotkou. Investoři zhodnotili, že v případě zvyšujících se auditních poplatků, jsou auditorské kompetence i nezávislost větší, než v případě snižujících se auditních poplatků (Kamath a kol., 2018). V Itálii byla již dříve zavedena rotace firem, a to od roku 1975 (Horton a kol., 2021). Horton a kol. (2021) zkoumali italské nefinanční společnosti na Milánské obchodní burze v letech 1993 až 2012. Jejich hlavním zjištěním bylo, že v duálním režimu povinné auditorské rotace, vnímá trh rotaci partnerů jako zlepšení informovanosti o výnosech a také zvýšení kvality účetnictví. Naopak rotace firem nezlepšuje informovanost o výnosech ani kvalitu účetnictví. Toto zjištění by mohlo podpořit rozhodnutí, které vydali američtí regulátoři, a to nepožadovat auditorskou rotaci firem a rozhodnutí regulátorů EU spočívající v tom podpořit dlouhodobé funkční období (Horton a kol., 2021). Studie od Garcia-Blandon a kol. (2019) poukázala na fakt, že v případě, kdy působí u společnosti auditorská firma více než 10 let, tak nedochází ke snižování kvality auditu než u jiných firem vybraných ze vzorku Europe 350 index. Pokud tedy není problém s nedostatečnou kvalitou auditu, který je spojený s dlouhým působením auditora ve společnosti, je možné zpochybnit potřebu stanovení maximálního funkčního období. Na základě provedeného výzkumu v Polské republice vyplynulo, že v případě, kdy bude muset velká kapitálová firma provést výměnu auditorské firmy, tak si vybere další firmu z Velké čtyřky, to znamená, že povinná rotace auditorů v Polsku nesníží koncentraci na trhu, ale naopak tato koncentrace bude ještě silnější. Jak uvádí Indyk (2019), tak regulace může přinést jak pozitivní, tak negativní změny. Za pozitivní změnu je považováno, že povinná rotace přinese tlak na auditorské firmy, aby byly více efektivní v krátkém období a využily nové technologie, které podpoří auditorskou profesi. Mezi negativní změny,

které může povinná rotace přinést, je neochota firem všechno znovu sdělit a vysvětlit novému auditorovi, pokud by docházelo k častému střídání auditorů. Dále jak uvádí Velte a Freidank (2015): *"Na evropském auditorském trhu dominuje několik velkých auditorských firem, které poskytují také neauditorské služby a svou velikostí a kvalitou z trhu vytlačují střední a malé auditorské firmy. Tato oligopolizace trhu tedy způsobí, že povinná rotace bude probíhat mezi několika velkými auditorskými společnostmi."* De Jong a kol. (2020) realizovali výzkum povinné rotace v Nizozemí u subjektů veřejného zájmu, pomocí finančních výkazů holandských kótovaných společností na burze v letech 2012 až 2016. Výzkum ukazuje možné negativní efekty rotace jako je například zjištěná vyšší pravděpodobnost chyby v prvním roce auditu. Negativní efekt na kvalitu auditu může mít i sleva na poplatcích za audit, která je poskytována auditorskými firmami lukrativnějším společnostem veřejného zájmu v prvním roce auditu.

Stakebrand (2016) uvádí zastánce a odpůrce rotace. Zastánci povinné rotace tvrdí, že dlouhodobý vztah negativně působí na nezávislost auditorů a tím se snižuje kvalita auditu. Dále se zde vyskytuje zmínka o tom, že noví auditori budou mít nový pohled na věc a zajistí tzv. „fresh look“. Odpůrci povinné rotace zase uvádějí zvyšující se náklady, jak pro auditora, tak samotnou firmu. Nadto nový auditor musí strávit více času seznámením se s novou firmou a principy, které jsou ve firmě zavedeny. To znamená, že u kratší doby trvání rotace auditorů se může snížit kvalita vykonávaného auditu. Velte a Loy (2018) ve svém článku uvádějí možné přínosy a rizika rotace. Autoři uvádějí, že potřeba rotace pouze souvisí se subjekty veřejného zájmu, protože v této skupině jsou charakteristické tzv. „agency conflicts“. S výměnou auditora jsou také spojeny vyšší náklady a nemožnost odhalení záměru managementu v prvním roce auditu. Také uvádí možnost zvýšení tržní koncentrace na auditorském trhu, jelikož je trh se subjekty veřejného zájmu auditován především Velkou čtyřkou (Velte a Loy, 2018). Sayyar a kol. (2014) a KAČR (2009) vyzdvihují argumenty mezi příznivci a odpůrci povinné rotace auditorů, jež jsou uvedeny v Tabulce 2.

**Tabulka 2: Argumenty příznivců a odpůrců povinné rotace auditorů**

| Argumenty příznivců                                                       | Argumenty odpůrců                                                                               |
|---------------------------------------------------------------------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------|
| Zvyšuje nezávislost auditora.                                             | Náklady na povinné střídání auditorů jsou vyšší než přínosy.                                    |
| Zvyšuje kvalitu auditu.                                                   | Zvýšení audit. selhání, kvůli nedostatku znalostí o klientovi u nových auditorů.                |
| Podoba nezávislosti – nezávislost myslí a vystupování.                    | Střídání auditorů není ve veřejném zájmu.                                                       |
| Vytváří se příležitosti pro malé firmy, které vstupují na auditorský trh. | Zvyšující se konkurence na auditorském trhu v důsledku vzniku nových malých auditorských firem. |

*Zdroj: Sayyar a kol. (2014), KAČR (2009)*

Na základě výše uvedeného je cílem tohoto článku s využitím dotazníkového šetření mezi českými auditorskými subjekty zjistit postoje auditorských subjektů působících na českém auditorském trhu na zavedení nových prvků zvyšujících nezávislost externího auditu v podmínkách České republiky.

Ke splnění cíle článku budou ověřovány následující výzkumné otázky:

- VO 1: Měl by být vytvořen veřejný nezávislý orgán, který by nezávisle přiřazoval auditora auditované účetní jednotce?
- VO 2: Mělo by se financování externího auditu odvíjet podle složitosti auditu a z rozpočtu společného orgánu pro audit, do kterého by každá účetní jednotka s povinností auditu přispívala?
- VO 3: Měla by se legislativní úprava o rotaci auditorů u subjektů veřejných zájmů zpřísnit?
- VO 4: Měla by být povinná rotace auditorů účinná pro všechny subjekty s povinností auditu?

### 3 METODIKA A DATA

Naplnění výzkumného cíle je dosaženo prostřednictvím kvantitativního výzkumu, konkrétně dotazníkového šetření. Cílovou skupinou byli registrovaní členové Komory auditorů České republiky. Dotazníkové šetření probíhalo od listopadu do prosince roku 2020 a bylo osloveno celkem 834 auditorů prostřednictvím veřejně dostupných emailových adres. Celkem bylo získáno 104 vyplněných dotazníků, s tím že, v rámci tohoto článku je pracováno s 89 dotazníky. Celkem patnáct dotazníků bylo vyřazeno ze dvou důvodů,

nerelevantní odpovědi (3 dotazníky) a auditorská činnost byla prováděná pouze na Slovensku (12 dotazníků). Tento článek zkoumá pohled auditorů na možné změny ovlivňující nezávislost auditu prostřednictvím čtyř otázek. První otázka se zaměřuje na vytvoření veřejného nezávislého orgánu, druhá na financování externího auditu a poslední dvě otázky se věnují povinné rotaci auditorů. Zkoumané otázky spolu s četností jednotlivých odpovědí jsou představeny v tabulce 3. Dodejme, že všechny čtyři otázky mají stejnou hodnotící stupnici, a to od 1 (plně nesouhlasím) do 5 (plně souhlasím).

**Tabulka 3: Přehled analyzovaných proměnných**

| Proměnné                          | Otázka                                                                                                                                                                                   | Možnost odpovědi     | Hodnota | Relativní četnost [%] |
|-----------------------------------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----------------------|---------|-----------------------|
| <i>VerejnyNezavislyOrgan</i>      | Měl by být vytvořený veřejný nezávislý orgán pro audit, který by nezávisle přiřazoval auditora k účetní jednotce.                                                                        | 1 = Plně nesouhlasím | 1       | 66,29                 |
|                                   |                                                                                                                                                                                          |                      | 2       | 13,48                 |
|                                   |                                                                                                                                                                                          |                      | 3       | 7,87                  |
|                                   |                                                                                                                                                                                          |                      | 4       | 5,62                  |
|                                   |                                                                                                                                                                                          | 5 = Plně souhlasím   | 5       | 6,74                  |
| <i>FinancovaniExternihoAuditu</i> | Financování externího auditu by mělo probíhat na základě složitosti auditu a ze společného orgánu pro audit, do kterého by povinně přispívala každá účetní jednotka s povinností auditu. | 1 = Plně nesouhlasím | 1       | 48,31                 |
|                                   |                                                                                                                                                                                          |                      | 2       | 16,85                 |
|                                   |                                                                                                                                                                                          |                      | 3       | 14,61                 |
|                                   |                                                                                                                                                                                          |                      | 4       | 7,87                  |
|                                   |                                                                                                                                                                                          | 5 = Plně souhlasím   | 5       | 12,36                 |

# pokračování

|                                 |                                                                                                                                                                               |                      |   |       |
|---------------------------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----------------------|---|-------|
| <i>ZpriseneniRotaceAuditoru</i> | Legislativní úprava o rotaci auditorů by se měla zprísnit, tj. měla by se zkrátit doba, v průběhu, které může auditor nepřetržitě vykonávat audit u subjektů veřejného zájmu. | 1 = Plně nesouhlasím | 1 | 23,6  |
|                                 |                                                                                                                                                                               |                      | 2 | 23,6  |
|                                 |                                                                                                                                                                               |                      | 3 | 30,34 |
|                                 |                                                                                                                                                                               |                      | 4 | 11,24 |
|                                 |                                                                                                                                                                               | 5 = Plně souhlasím   | 5 | 11,24 |
| <i>PovinnaRotaceAuditoru</i>    | Povinná rotace auditorů by měla být účinná na všechny podniky s povinností auditu, tj. nejenom na subjekty veřejného zájmu.                                                   | 1 = Plně nesouhlasím | 1 | 47,19 |
|                                 |                                                                                                                                                                               |                      | 2 | 22,47 |
|                                 |                                                                                                                                                                               |                      | 3 | 7,87  |
|                                 |                                                                                                                                                                               |                      | 4 | 14,61 |
|                                 |                                                                                                                                                                               | 5 = Plně souhlasím   | 5 | 7,87  |

*Zdroj: vlastní zpracování*

Na základě literární rešerše a dotazníkového šetření je analyzován vliv čtyř charakteristik, které by měly ovlivňovat postoj auditorů k reformám zvyšujícím nezávislost auditorské profese. Jsou to auditor působí jako OSVČ nebo jako právnická osoba (*VelikostFirmyV1*), auditor působí jako OSVČ nebo ve firmě do padesáti zaměstnanců (*VelikostFirmyV2*), auditorské oprávnění má platnost delší než dvacet let (*DelkaAuditorskehoOpravneni*) a pohlaví auditora (*Pohlavi*). Kategorizace firmy podle její velikosti (do 50 zaměstnanců) je využito čistě pro potřeby tohoto výzkumného šetření a nevychází z kategorizace účetních jednotek, které je definováno Zákonem o účetnictví. Jednotlivé charakteristiky a jejich relativní četnosti jsou uvedeny v tabulce 4.

**Tabulka 4: Přehled jednotlivých charakteristik**

| Charakteristika                   | Otázka                                    | Možnost odpovědi | Hodnota | Relativní četnost [%] |
|-----------------------------------|-------------------------------------------|------------------|---------|-----------------------|
| <i>VelikostFirmyV1</i>            | 1 – OSVČ; 0 - ostatní                     |                  | 1       | 24,72                 |
|                                   |                                           |                  | 0       | 75,28                 |
| <i>VelikostFirmyV2</i>            | 1 – OSVČ, mikro a malá firma; 0 - ostatní |                  | 1       | 77,53                 |
|                                   |                                           |                  | 0       | 22,47                 |
| <i>DelkaAuditorskehoOpravneni</i> | 1 – více než 20 let; 0 - ostatní          |                  | 1       | 47,19                 |
|                                   |                                           |                  | 0       | 52,81                 |
| <i>Pohlavi</i>                    |                                           | Muž              | 1       | 59,55                 |
|                                   |                                           | Žena             | 0       | 40,45                 |

*Zdroj: vlastní zpracování*

Naplnění cíle článku je realizováno prostřednictvím statistických testů, konkrétně testů shodnosti dvou výběrů. Tato analýza obsahuje čtyři zkoumané proměnné (*VerejnyNezavislyOrgan*, *FinancovaniExternihoAuditu*, *ZprisneniRotaceAuditoru* a *PovinnaRotaceAuditoru*), a čtyři ovlivňující charakteristiky (*VelikostFirmyV1*, *VelikostFirmyV2*, *DelkaAuditorskehoOpraveni* a *Pohlavi*). V prvním kroku byla provedena analýza normality dat prostřednictvím Shapiro-Wilkova testu (tabulka 5). Výsledky ukazují, že pouze třetí proměnná má normální rozdělení, což znamená, že parametrické testy nejsou vhodné pro sledované proměnné. Rovněž popisné statistiky naznačují, že všechny proměnné mají levostrannou šikmost, tedy oslovení auditori spíše nesouhlasí s danými návrhy (povinná rotace, nezávislý orgán a financování externího auditu), s tím že největší nesouhlas panuje při zavedení nezávislého orgánu. Pokud zároveň zohledníme počet pozorování (89) a ordinální strukturu dat, poté je pracováno se dvěma neparametrickými testy: Mannův-Whitneyův test a Kolmogorovův-Smirnovův test. Oba testy mají nulovou hypotézu, že není statisticky významný rozdíl mezi jednotlivými skupinami respondentů, tedy že jednotlivé charakteristiky neovlivňují postoje auditorů k navrženým změnám vedoucím ke zvýšení nezávislosti auditorů.

**Tabulka 5: Popisné statistiky a test normality pro sledované proměnné**

| Proměnná                          | Počet pozorování | Průměr | Směrodatná odchylka | Min. | Max. | Shapiro-Wilkův test |
|-----------------------------------|------------------|--------|---------------------|------|------|---------------------|
| <i>VerejnyNezavislyOrgan</i>      | 89               | 1,73   | 1,23                | 1    | 5    | 0,00 (4,87)         |
| <i>FinancovaniExternihoAuditu</i> | 89               | 2,19   | 1,42                | 1    | 5    | 0,00 (2,94)         |
| <i>ZprisneniRotaceAuditoru</i>    | 89               | 2,63   | 1,27                | 1    | 5    | 0,61 (-0,29)        |
| <i>PovinnaRotaceAuditoru</i>      | 89               | 2,13   | 1,36                | 1    | 5    | 0,00 (3,63)         |

*Zdroj: vlastní zpracování*

## 4 VÝSLEDKY

Cílem tohoto článku bylo zjistit postoje auditorských subjektů na zavedení nových prvků zvyšující nezávislost externího auditu v podmínkách České republiky. Výzkumné šetření bylo realizováno s využitím dotazníkového šetření, které bylo realizováno od listopadu do prosince 2020. Otázky v dotazníku byly

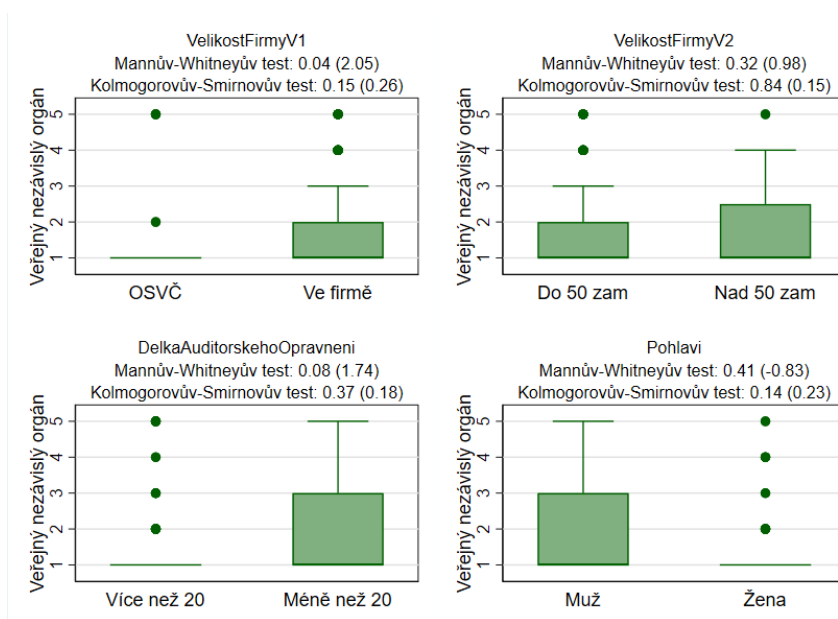
koncipovány tak, aby bylo možné identifikovat postoje auditorských subjektů na nové prvky, jež mají posílit nezávislost auditorské profese. Konkrétně se jednalo o prvky vytvoření nezávislého orgánu (výzkumná otázka 1 a 2) a zpřísnění podmínek povinné rotace auditorů (výzkumná otázka 3 a 4).

#### 4.1 Vytvoření nezávislého orgánu pro audit včetně financování auditních služeb ze společného rozpočtu

##### 4.1.1 Vytvoření nezávislého orgánu pro audit z pohledu respondentů

V rámci výzkumné otázky 1 bylo zjišťováno, jaké postoje zaujímají auditorské subjekty k vytvoření nezávislého orgánu pro audit jakožto hlavního koordinátora v otázce přidělování auditorského subjektu ke konkrétní auditované účetní jednotce. Souhrnné výsledky poukazují na skutečnost, že respondenti zapojení do výzkumného šetření zaujímají výrazně negativní postoj k zavedení nezávislého orgánu (nejčasněji se vyskytují odpověď na otázku byla hodnota 1, tj. plně nesouhlasím). Na následujícím Obrázku 1 jsou dále prostřednictvím boxplotů prezentovány výsledky v členění, jež bylo uvedeno v metodice tohoto článku.

Obrázek 2: Vytvoření nezávislého orgánu pro audit



Zdroj: vlastní zpracování



*Legenda:*

*Zpřísňení rotace auditorů (1 = plně nesouhlasím; 5 = plně souhlasím);*

*Mannův-Whitneyův test (p-hodnota; z-statistika);*

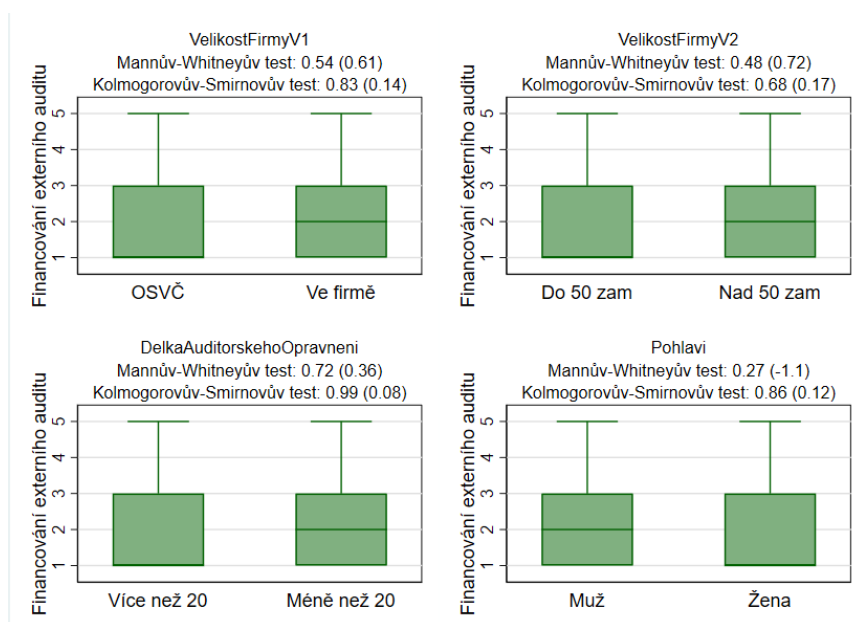
*Kolmogorovův-Smirnovův test (p-hodnota; kritérium D).*

Z Obrázku 1 je zřejmé, že auditoři pracující jako OSVČ oproti auditorům pracujícím ve firmách zaujímají výrazně negativní postoj k zavedení veřejného nezávislého orgánu pro audit. Auditoři s auditorským oprávněním delším než 20 let mají oproti mladším kolegům více negativní postoj, ale tato rozdílnost není statisticky jednoznačná. Vezme-li v potaz pohlaví respondenta, tak negativnější postoj zaujímají spíše ženy. Z výsledků tedy vyplývá, že postoj odborné veřejnosti k zavedení tohoto prvku je silně negativní a odmítavý.

#### ***4.1.2 Financování externího auditu ze společného rozpočtu z pohledu respondentů***

Jak bylo uvedeno v literární rešerši tohoto článku, tak nezávislost auditora může být velice významně ovlivněna tím, že je auditorský subjekt finančně (existenčně) závislý na svých klientech. Pro eliminaci této hrozby byl představen koncept financování služeb externího auditu z prostředků rozpočtu společného orgánu pro audit. Postoj respondentů v otázce financování auditorských služeb podle složitosti auditu ze společného rozpočtu, do nějž by auditované společnosti podle určitého klíče přispívaly, je opět negativní.

**Obrázek 3: Financování auditních služeb ze společného rozpočtu**



*Zdroj: vlastní zpracování*

*Legenda:*

*Zpřísnění rotace auditorů (1 = plně nesouhlasím; 5 = plně souhlasím);*

*Mannův-Whitneyův test (p-hodnota; z-statistika);*

*Kolmogorovův-Smirnovův test (p-hodnota; kritérium D).*

V případě, že rozdělíme celý vzorek respondentů podle třídících kritérií (viz Obrázek 2), můžeme konstatovat, že medián má ve všech analyzovaných skupinách hodnotu 1 nebo 2 (tj. plně nesouhlasím nebo nesouhlasím), tzn. negativní postoj lze vysledovat napříč zkoumaným vzorkem respondentů. Prostřednictvím kvantitativního výzkumného šetření bylo tedy zjištěno, že současná komunita auditorských subjektů na území České republiky zaujímá výrazně negativní postoj k prvkům, které by přinášely centralizaci externího auditu.

## 4.2 Zpřísnění podmínek povinné rotace auditorů

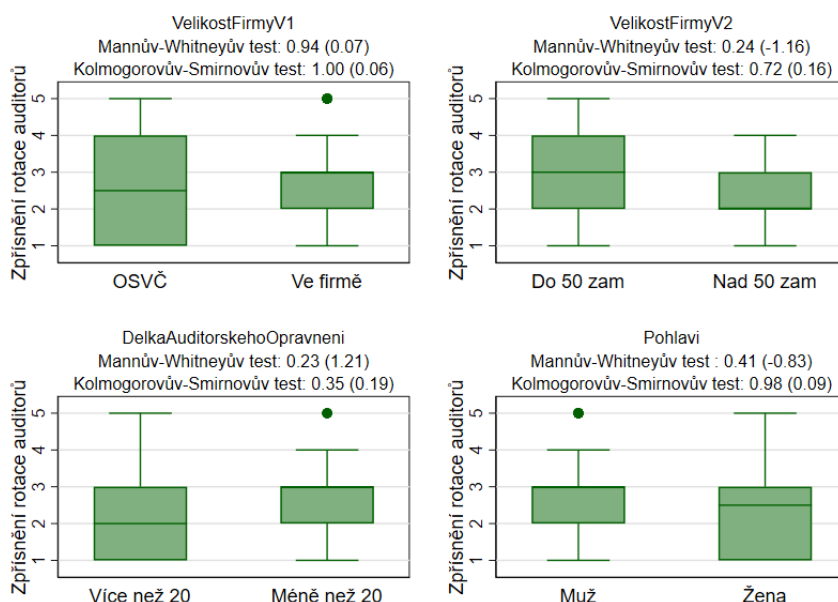
Povinná rotace auditorů, na rozdíl od prvku nezávislého orgánu pro audit, je prvkem, který byl a je nějakým způsobem uveden do praxe. V rámci dotazníkového šetření byly respondentům pokládány otázky, zda by se pravidla

pro rotaci auditorů u subjektů veřejného zájmu měla zpřísňovat a zda by toto pravidlo mělo být uplatňováno i u běžných podnikatelských subjektů.

#### 4.2.1 Zpřísňování legislativních podmínek pro povinnou rotaci auditorů u subjektů veřejného zájmu z pohledu respondentů

Z celkových výsledků vyplývá, že respondenti vůči povinné rotaci auditorů u subjektů veřejného zájmu zaujímají neutrální či spíše negativní postoj. Mediánová hodnota se pohybuje mezi hodnotou 2 a 3. Podíváme-li se na postoje kategorizované podle skupin (grafické zobrazení v Obrázku 3), tak lze konstatovat, že neexistují statisticky významné rozdílné postoje mezi sledovanými skupinami.

Obrázek 4: Zpřísnění podmínek pro povinnou rotaci auditorů u subjektů veřejného zájmu



Zdroj: vlastní zpracování

Legenda:

Zpřísnění rotace auditorů (1 = plně nesouhlasím; 5 = plně souhlasím);

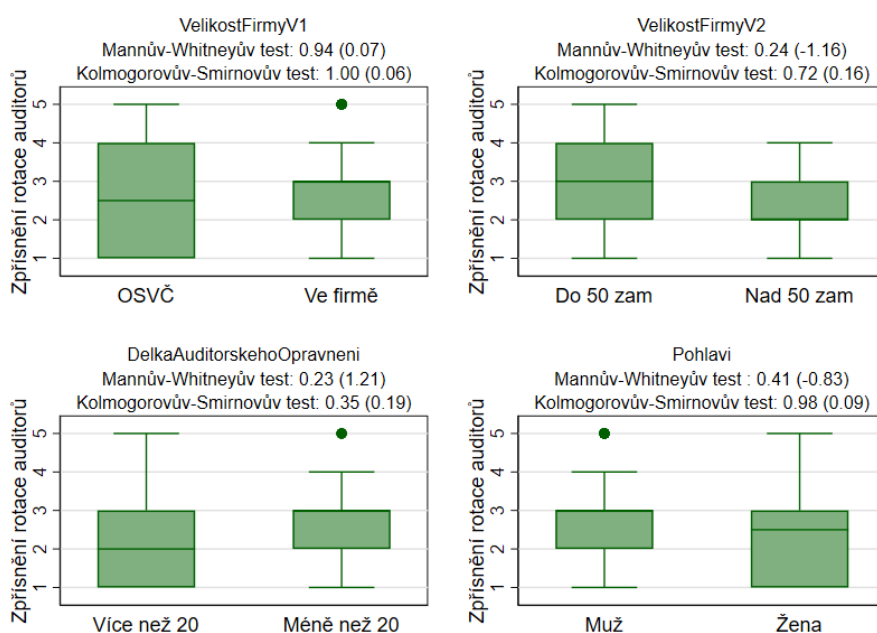
Mannův-Whitneyův test (p-hodnota; z-statistika);

Kolmogorovův-Smirnovův test (p-hodnota; kritérium D).

#### 4.2.2 Zavedení povinné rotace auditorů u všech účetních jednotek s povinností auditu z pohledu respondentů

Z celkových výsledků vyplývá, že zhruba 22 % všech respondentů považuje zavedení povinné rotace pro všechny auditované účetní jednotky za přínosné. Celkem 8 % respondentů vyjadřuje neutrální stanovisko. Zbývajících 70 % respondentů se k povinné rotaci staví negativně a se zavedením tohoto opatření nesouhlasí.

**Obrázek 5: Zavedení povinnosti rotace auditora u všech účetních jednotek s povinností auditu**



*Zdroj: vlastní zpracování*

*Legenda:*

*Zpřísnění rotace auditorů (1 = plně nesouhlasím; 5 = plně souhlasím);*

*Mannův-Whitneyův test (p-hodnota; z-statistika);*

*Kolmogorovův-Smirnovův test (p-hodnota; kritérium D).*

Mezi jednotlivými skupinami však existují statisticky významné rozdíly při pohledu na povinnou rotaci auditorů, jež by měla být zavedena na všechny účetní jednotky s povinností externího auditu. Výsledky naznačují, že negativní

postoj mají auditoři, kteří pracují jako OSVČ nebo v mikro a malých auditorských firmách. Podobně negativní postoj zauímají auditoři, jejichž délka auditorského oprávnění trvá více než 20 let. Zohledníme-li pohlaví respondenta, tak nejsou identifikovány významné rozdíly v postojích v této otázce.

## 5 DISKUSE A ZÁVĚRY

Článek se věnoval aktuálnímu a částečně i kontroverznímu tématu. Prvek nezávislosti v auditorské profesi lze totiž považovat za klíčový aspekt pro existenci celé auditorské praxe, což potvrzuje i zakotvení tohoto ustanovení i v Zákoně o auditorech. V úvodu tohoto článku byla zpracována literární rešerše zabývající se nezávislostí auditu v teoretické rovině, dále byly představeny hrozby ohrožující její existenci a uvedeny možnosti, které se v celosvětovém měřítku diskutují ve vztahu k posílení nezávislosti auditu. Následně byly formulovány čtyři výzkumné otázky, které byly formou dotazníku položeny auditorským subjektům, které působí na českém auditorském trhu. Cílem dotazníkového šetření bylo zjistit postoje českých auditorských subjektů na nové prvky posilující nezávislost auditorské profese.

Celkově lze konstatovat, že oslovení respondenti spíše nesouhlasí s nabízenými možnostmi, které by mohly přispět k posílení nezávislosti auditorské profese v českém prostředí. Konkrétně se jednalo o vytvoření nezávislého orgánu pro audit včetně financování auditních služeb ze společného rozpočtu a zpřísnění podmínek povinné rotace auditorů.

Z dosažených výsledků vyplývá, že větší míra nesouhlasu je patrná u vytvoření nezávislého orgánu pro audit, a to napříč mezi všemi respondenty. Tyto výsledky jsou zcela v souladu se závěrečným stanoviskem organizace Doralt a kol. (2012), z jejíž výsledků vyplývá, že pravomoc výběru a jmenování auditorského subjektu by měla zůstat v pravomoci auditované společnosti, a to z důvodu znalosti svého prostředí, což by se mělo odzrcadlit ve správném výběru auditorského subjektu. Stejně skepticky se k danému vyjadřuje i Česká národní banka (2006), jež argumentuje především značnou nákladovostí. Na druhou stranu však stojí zastánci opatření, jako například Ronen (2002) či Romero (2010), kteří poukazují na přirozený konflikt zájmů mezi zadavatelem auditní zakázky a agentem, tj. auditorským subjektem. Navíc k otázce financování auditních služeb Bulková (2021) dodává, že současný systém

odměňování ohrožuje nezávislost auditu. Nadto lze poukázat i na možný nátlak na auditora ze strany auditované účetní jednotky, který současný systém umožňuje.

Druhou oblastí, které byla v rámci tohoto článku věnována pozornost, je otázka zpřísnění podmínek pro rotaci auditorů u subjektů veřejného zájmu a zavedení povinnosti rotace auditorů u běžných podnikatelských subjektů. Mezi zastánce tohoto opatření patří například Špičková (2021) nebo Šobotník (2006), který tvrdí, že osobní vztahy mezi auditorem a klientem mohou ovlivnit úsudek auditora, k čemuž Tepalagul a Lin (2015) doplňují, že je ohrožena nezávislost a tím i kvalita auditu. V této oblasti nebyly postoje zapojených respondentů tak negativní, jako tomu bylo v případě vzniku nezávislého orgánu pro audit. Respondenti vyjadřovali spíše neutrální postoj v této věci. Z pohledu zpřísnění podmínek rotace auditorů u subjektů veřejného zájmu byl identifikován neutrální či spíše negativní postoj. K této věci je nutné podotknout, že k 31. 12. 2020 bylo na území České republiky celkem pouze 156 subjektů veřejného zájmu, které byly auditovány 36 auditorskými subjekty (RVDA, 2021). Výsledky tedy nepřinášejí překvapivé závěry, neboť zpřísnění podmínek pro rotaci auditora u subjektů veřejného zájmu se týká jen zanedbatelného počtu auditovaných účetních jednotek. Z toho důvodu byla respondentům položena doplňující otázka, a to, zda by povinná rotace měla být zavedena i na běžné podnikající subjekty. Převážná většina respondentů (tj. 70 %) se k povinné rotaci staví odmítavě, avšak na druhou stranu lze vyzdvihnout skutečnost, že zhruba 30 % respondentů považuje tento aspekt za přínosný nebo jej alespoň považuje za neutrální krok. Danému se věnovala i Bulková (2021), která ve své práci shrnuje pozitivní aspekty povinné rotace auditorů, jako například posílení nezávislosti auditora, eliminace profesní slepoty a stereotypu. Jako negativní aspekty vyplývající z jejího šetření pak uvádí zvyšující se náklady na audit či nárůst chybovosti v prvních letech auditu. V závěru pak poukazuje na skutečnost, že auditoři zapojení do jejího kvalitativního výzkumu upozorňují na fakt, že současná legislativa upravující rotaci auditorů je nedostatečná, tedy že lhůta pro povinnou rotaci je příliš dlouhá a ztrácí tak svou účinnost. Z pohledu povinné rotace auditora lze konstatovat, že celosvětové výzkumy poukazují na významná pozitiva, jako například nárůst účetních metod, lepší vykazování výnosů auditované společnosti či identifikovaný pozitivní vztah mezi kvalitou auditu a interní rotací

auditora (Müllerová, 2020), existence externí rotace auditora též způsobila vyšší kvalitu auditu (Yalçın a Yaşar, 2019). Stinnou stránkou jsou však zvýšené finanční náklady na straně auditorských subjektů, ale i jejich klientů (Kamath a kol., 2018). K tomu De Jong a kol. (2020) doplňují, že negativním aspektem povinné rotace též může být vyšší pravděpodobnost chyby v prvním roce auditu, neboť nový auditorský subjekt musí věnovat vyšší časovou dotaci k poznání klienta.

Na základě dosažených výsledků pro oba nové prvky posilující nezávislost auditorské profese lze povinnou rotaci auditorů považovat za kompromisní řešení, neboť i samotní auditoři, tj. respondenti realizovaného výzkumného šetření, se k tomuto opatření nevyjadřovali tak negativně, jako tomu bylo v otázce vytvoření nezávislého orgánu pro audit. Dané potvrzuje i provedená literární rešerše, ze které vyplývá, že určité prvky rotace jsou již dnes ve světě implementovány.

Závěrem lze konstatovat, že auditorská profese je neustále pod tlakem inovací (například tlak na nové technologie, více Ilyk (2019)) a pod tlakem celosvětových skandálů (jako například skandály společností Enron, Parmalat, Tesco, aj.) se otevírá prostor, jakým způsobem by měl být externí audit v budoucnosti realizován. V rámci tohoto článku byla řešena významná oblast externího auditu, a to nezávislost auditu a jakými způsoby jej posílit. Z dotazníkového šetření, které bylo realizováno mezi auditorskými subjekty na území České republiky, jasně vyplynulo negativní stanovisko k vytvoření nezávislého orgánu pro audit, který se v této oblasti diskutuje v celosvětovém měřítku. V otázce zpřísnění podmínek pro rotaci auditora u subjektů veřejného zájmu byl postoj respondentů spíše negativní či neutrální, ve věci zavedení povinné rotace i pro běžné podnikatelské subjekty se pozitivně či neutrálně vyjádřilo 30 % respondentů. Dle našeho názoru je nutné v této problematice zahájit odbornou diskuzi, neboť jak uvádí Chipman a kolektiv (2012) nezávislost auditora je jedním z rozhodujících předpokladů pro uživatele auditorských zpráv. V případě, že důvěra veřejnosti v auditorské společnosti bude posílena, poroste i atraktivita této profese, což potvrzuje i Romero (2010).

## AFILACE

Tento článek vznikl za podpory Interní grantové agentury PEF MENDELU č. PEF\_TP\_2021001.

## POUŽITÉ ZDROJE

- [1] ACCOUNTANCY EUROPE. *Implementation of the 2014 EU Audit Directive and Regulation in 30 European Countries* [online]. 2020 [cit. 2021-06-22]. Dostupné z: [https://www.accountancyeurope.eu/wp-content/uploads/Audit-policy-implementation-state-of-play\\_July-2020-1-1.pdf](https://www.accountancyeurope.eu/wp-content/uploads/Audit-policy-implementation-state-of-play_July-2020-1-1.pdf)
- [2] AL NAWAISEH, M. A. L. a ALNAWASEH, M. *The Effects of the Threats on the Auditor's Independence*. International Business Research, č. 8(8) [online]. 2015 [cit. 2021-06-24] ISSN 1913-9012. Dostupné z: doi:10.5539/ibr.v8n8p141
- [3] BANGARA, S. N. a J. W. CHESOLI, *The role of auditor independence in the relationship between mandatory auditor rotation and audit quality: A critical literature review*. IJRDO - Journal of Business Management, č. 5(12), s. 20-69. [online] 2020 [cit. 2021-06-21] ISSN: 2455-6661. Dostupné z: <https://ijrdo.org/index.php/bm/article/view/3394>.
- [4] BULKOVÁ, M. *Externý audit ako nástroj na odhalenie hospodárskej kriminality v podniku*, Diplomová práce. Mendelova univerzita, Provozně ekonomická fakulta, Brno [online]. 2021 [cit. 2021-06-21]. Dostupné z: <https://is.mendelu.cz/auth/lide/clovek.pl?id=62229;zalozka=7;zp=69201;studium=107665>
- [5] CORBELLA, S., FLORIO, C., GOTTI, G., MASTROLIA, S. A., *Audit firm rotation, audit fees and audit quality: The experience of Italian public companies*. Journal of International Accounting, Auditing & Taxation, č. 25, s. 46–66, [online]. 2015 [cit. 2021-06-24]. Dostupné z: doi: 10.1016/j.intaccudtax.2015.10.003.
- [6] CRUCEAN, A. C., *A Literature Review on the Auditor's Independence Between Threats and Safeguards*. CECCAR Business Review, č. 1(7), s. 64–72, [online]. 2020 [cit. 2021-06-24]. ISSN 1454-9263. Dostupné z: doi:10.37945/cbr.2020.07.08.



- [7] ČESKO. Zákon č. 424/1991 Sb., o sdružování v politických stranách a v politických hnutích, ve znění pozdějších předpisů.
- [8] ČESKO. Zákon č. 93/2009 Sb., o auditorech a o změně některých zákonů
- [9] ČNB, *Stanoviska ČNB ke konzultačním materiálům EU a jiných mezinárodních institucí* [online]. 2006 [cit. 2021-06-24]. Dostupné z: <https://www.cnb.cz/cs/dohled-financni-trh/legislativni-zakladna/stanoviska-cnb-ke-konzultacnim-materialum-eu-a-jinych-mezinarodnich-instituci/>
- [10] DEANGELO, L. E. *Auditor size and audit quality*. Journal of Accounting and Economics, č. 3(3), s. 183-199, [online]. 1981 [cit. 2021-06-21]. ISSN 01654101. Dostupné z: doi:10.1016/0165-4101(81)90002-1.
- [11] DE JONG, B., HIJINK, S. a IN 'T VELD, L., *Mandatory Audit Firm Rotation for Listed Companies: The Effects in the Netherlands*. European Business Organization Law Review, č. 21(4), s. 937-966, [online]. 2020 [cit. 2021-06-22]. ISSN 1566-7529 Dostupné z: doi:10.1007/s40804-020-00193-w.
- [12] DORALT, W., FLECKNER, A. M., HOPT, K. J., KUMPAN, CH., STEFFEK, F., ZIMMERMANN, R., HELLGARDT, A. a AUGENHOFER, S., *Auditor Independence at the Crossroads — Regulation and Incentives*. European Business Organization Law Review, č. 13(1), s. 89-101, [online]. 2012 [cit. 2021-06-24]. ISSN 1566-7529. Dostupné z: doi:10.1017/S1566752912000043.
- [13] DÜVEL, J. *Legitimizing Mandatory Rotation: A glimpse into mandatory rotation and its expected implications in Germany and Sweden*, Diplomová práce. University of Gothenburg, School of Business, Economics and Law. Gothenburg, [online]. 2017 [cit. 2021-06-22]. Dostupné z: <https://gupea.ub.gu.se/handle/2077/53296>.
- [14] EVROPSKÁ KOMISE. Směrnice evropského parlamentu a rady 2006/43/ES. Eur-lex.europa.eu. [online]. [cit. 2021-06-24]. Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/PDF/?uri=CELEX:32006L0043&from=PL>.

- [15] GARCIA-BLANDON, J., ARGILÉS-BOSCH, J. M. a RAVENDA, D., *Audit firm tenure and audit quality: A cross-European study*, č. 31(1), s. 35-64 [online]. 2019 [cit. 2021-06-22]. ISSN 0954-1314. Dostupné z: doi:10.1111/jifm.12098.
- [16] GEZO, M., *Komparace podmínek auditu v zemích V4*, Diplomová práce. Západočeská univerzita v Plzni, Ekonomická fakulta, Plzeň [online]. 2019 [cit. 2021-06-21]. Dostupné z: [https://dspace5.zcu.cz/bitstream/11025/39020/1/DP\\_Gezo.pdf](https://dspace5.zcu.cz/bitstream/11025/39020/1/DP_Gezo.pdf)[https://dspace5.zcu.cz/bitstream/11025/39020/1/DP\\_Gezo.pdf](https://dspace5.zcu.cz/bitstream/11025/39020/1/DP_Gezo.pdf).
- [17] GHOSH, A., XING, C., WANG, I., *Audit Quality of Complex Accounting Estimates: Evidence from Audit Tests of Goodwill and Special Charges* [online]. 2016 [cit. 2021-06-24]. Dostupné z: [https://www.uts.edu.au/sites/default/files/Aloke%20Ghosh\\_2016%20Summer%20Conference.pdf](https://www.uts.edu.au/sites/default/files/Aloke%20Ghosh_2016%20Summer%20Conference.pdf)
- [18] HORTON, Joanne, Gilad LIVNE a Angela PETTINICCHIO. *Empirical Evidence on Audit Quality under a Dual Mandatory Auditor Rotation Rule*. *European Accounting Review*, č. 30(1), s. 1-29 [online]. 2021 [cit. 2021-06-22]. ISSN 0963-8180. Dostupné z: doi:10.1080/09638180.2020.1747513.
- [19] CHIPMAN, S. M., BOWSHER, C.A., C.P.A., C.P.A., C.A., POZEN, R.C., J.S.D. and Ciesielski, Jack T, C.P.A., C.F.A. *Auditor Independence and Audit Firm Rotation: Responses to the PCAOB's Concept Release: Certified Public Accountant*. *The CPA Journal*, č. 5. s. 6-12, [online]. 2012 [cit. 2021-6-24]. ISSN 07328435. Dostupné z: <https://www.proquest.com/docview/1024294473/citation/32CBA3BBFCAA4D84PQ/1?accountid=28016>.
- [20] CHURCH, B. K., JENKINS, J. K., MCCracken, S. A., ROUSH, P. B. a STANLEY, J. D., *Auditor Independence in Fact: Research, Regulatory, and Practice Implications Drawn from Experimental and Archival Research*. *Accounting Horizons*, č. 29(1), s. 217-238 [online]. 2015 [cit. 2021-06-24]. ISSN 1558-7975. Dostupné z: doi:10.2308/acch-50966.

- [21] INDYK, M., *Mandatory audit rotation and audit market concentration – evidence from Poland*. Economics and Business Review, č. 5(4), s. 90-111 [online]. 2019 [cit. 2021-06-22]. ISSN 23921641. Dostupné z: doi:10.18559/ebr.2019.4.5.
- [22] KAČR. NAŘÍZENÍ EVROPSKÉHO PARLAMENTU A RADY (EU) č. 537/2014: o specifických požadavcích na povinný audit subjekt veřejného zájmu a o zrušení rozhodnutí Komise 2005/909/ES, Praha [online]. 16. dubna 2014 [cit. 2021-06-21]. Dostupné z: <https://www.kacr.cz/file/2052/narizeni-povinny-audit-subj-ver-zajmu.pdf>
- [23] KAMATH, R., HUANG, T. CH. a MORONEY, R. A., *Auditor Rotation and Perceived Competence and Independence: The Effect of Fees and Industry Specialization*. Journal of International Accounting Research, č. 17(3), s. 153-175 [online]. 2018 [cit. 2021-06-22]. ISSN 1542-6297. Dostupné z: doi:10.2308/jiar-52227.
- [24] KAČR, *Glosář pojmů* [online]. 2009 [cit. 2021-07-02]. Dostupné z: [https://www.kacr.cz/data/Metodika/Auditing/Handbook%202010/17\\_glosar%202010%20CZ.pdf](https://www.kacr.cz/data/Metodika/Auditing/Handbook%202010/17_glosar%202010%20CZ.pdf)
- [25] MAĎARSKO. Zákon LXXV z roku 2007, o Maďarské komoře auditorů, činnosti auditorů a veřejném dohledu nad auditem.
- [26] MÜLLEROVÁ, L. a kol. *Auditing*. [e-kniha]. Praha: Oeconomica, nakladatelství VŠE, 2020, [cit. 2021-06-22] Dostupné z: <https://oeconomica.vse.cz/publikace/auditing-2/>. ISBN 978-80-245-2359-0.
- [27] POLSKO. Zákon ze dne 11. května 2017 o statutárním auditu, auditorských společnostech a veřejném dohledu (Polsko)
- [28] ROMERO, S. a KRAMBIA KAPARDIS, Maria. *Auditor independence: third party hiring and paying auditors*. EuroMed Journal of Business, č. 5(3), s. 298-314 [online]. 2010 [cit. 2021-06-24]. ISSN 1450-2194. Dostupné z: doi:10.1108/14502191011080827.
- [29] RONEN, J., Post-Enron reform: financial statement insurance, and GAAP revisited. Stanford Journal of Law, Business, and Finance, č. 8, s. 39-68. [online]. 2002 [cit. 2021-07-05]. Dostupné z: <https://heinonline.org/HOL/LandingPage?handle=hein.journals/stabf8&div=8&id=&page=>

- [30] RVDA. *Seznam subjektů veřejného zájmu*, [online]. 2021 [cit. 2021-6-30]. Dostupné z: <https://www.rvda.cz/subjekty-verejneho-zajmu/seznam-subjektu-verejneho-zajmu>
- [31] SAYYAR, H., BASIRUDDIN, R., RASID, S. Z. A. a SAYYAR. L., *Mandatory Audit Firm and Audit Partner Rotation*. European Journal of Business and Management, č. 6(26), s. 80-83 [online]. 2014 [cit. 2021-06-22]. ISSN 2222-2839. Dostupné z: <https://www.iiste.org/Journals/index.php/EJBM/article/view/14984/15714>.
- [32] SEVERA, T., *Postoje ČR ve vyjednávání o nové regulaci auditu*. AUDITOR, č. 23(8), s. 5-6 [online]. 2016 [cit. 2021-06-21] ISSN 1210-9096. Dostupné z: <https://www.kacr.cz/file/3602/casopis-auditor-c-8-2016.pdf>.
- [33] STAKEBRAND, B., *Auditor Rotation and Audit Quality in Europe* Diplomová práce. Radboud University [online]. 2016 [cit. 2021-6-22].
- [34] STANĚK, S., *Co je opravdu nového v regulaci auditu?* AUDITOR, č. 23(8), s. 11-13 [online]. 2016, [cit. 2021-06-21]. ISSN 1210-9096. Dostupné z: <https://www.kacr.cz/file/3602/casopis-auditor-c-8-2016.pdf>.
- [35] SLOVENSKO. Zákon č. 431/2002 Z. z. o o účetnictví ve znění pozdějších předpisů
- [36] SLOVENSKO. Zákon č. 423/2015 Z. z. o statutárním auditu a o změně a doplnění zákona č. 431/2002 Z. z. o účetnictví ve znění pozdějších předpisů.
- [37] ŠINDELÁŘ, M., *Rotace auditorů společností kótovaných na akciovém trhu Burzy cenných papírů Praha*. Český finanční a účetní časopis, s. 59-71 [online]. 2016 [cit. 2021-06-21]. Dostupné z: 10.18267/j.cfuc.480.
- [38] ŠMÍDOVÁ, J., *Non-audit services provision issues and their current development*. Český finanční a účetní časopis, č. 4, s. 43-61 [online]. 2016 [cit. 2021-07-06]. ISSN 18022200. Dostupné z: doi:10.18267/j.cfuc.485.
- [39] ŠOBOTNÍK, P., *Jednoduchá definice nezávislosti auditora neexistuje*, AUDITOR, č. 13 (4), s. 12-15 [online] 2006 [cit. 2021-07-05]. ISSN 1210-9096. Dostupné z: <https://www.kacr.cz/file/2969/casopis-auditor-c-4-2006.pdf>.

- [40] ŠPIČKOVÁ, K., *Komparace prvotního a opakovaného auditu s posouzením významu rotace auditorů*. Diplomová práce. Masarykova univerzita, Ekonomicko-správní fakulta, Brno [online]. 2021 [cit. 2021-06-21]. Dostupné z: <https://is.muni.cz/th/ps9bn/>.
- [41] TEPALAGUL, N. a LIN, L., *Auditor Independence and Audit Quality*. *Journal of Accounting*. Auditing & Finance, č. 30(1), s. 101-121 [online]. 2015 [cit. 2021-6-24]. ISSN 0148-558X. Dostupné z: doi:10.1177/0148558X14544505.
- [42] VELTE, P. a FREIDANK, C. CH., *The link between in- and external rotation of the auditor and the quality of financial accounting and external audit*. *European Journal of Law and Economics*, č. 40(2), s. 225-246. [online]. 2015 [cit. 2021-6-22]. ISSN 0929-1261. Dostupné z: doi:10.1007/s10657-012-9361-0.
- [43] VELTE, P. a LOY, T., *The impact of auditor rotation, audit firm rotation and non-audit services on earnings quality, audit quality and investor perceptions: a literature review*. *Journal of Governance and Regulation*, č. 7(2), s. 74-90 [online]. 2018 [cit. 2021-06-22]. ISSN 23066784. Dostupné z: doi:10.22495/jgr\_v7\_i2\_p7.
- [44] YALÇIN, N. a YAŞAR, A., *The Effect Of Mandatory Audit Firm Rotation On Audit Quality*. *International Journal of Eurasia Social Sciences*, č. 37(10), s. 692-708 [online]. 2019 [cit. 2021-06-22]. Dostupné z: [https://www.researchgate.net/profile/Neriman-Yalcin/publication/341607537\\_The\\_Effect\\_of\\_Mandatory\\_Audit\\_Firm\\_Rotation\\_on\\_Audit\\_Quality/links/5eca643b299bf1c09ad9e6af/The-Effect-of-Mandatory-Audit-Firm-Rotation-on-Audit-Quality.pdf](https://www.researchgate.net/profile/Neriman-Yalcin/publication/341607537_The_Effect_of_Mandatory_Audit_Firm_Rotation_on_Audit_Quality/links/5eca643b299bf1c09ad9e6af/The-Effect-of-Mandatory-Audit-Firm-Rotation-on-Audit-Quality.pdf)

## AUTOŘI

**Bc. Kristína Beňková**, Ústav účetnictví a daní, Mendelova univerzita, Provozně ekonomická fakulta, Zemědělská 1, 602 00 Brno, e-mail: [xbenkova@node.mendelu.cz](mailto:xbenkova@node.mendelu.cz).

**Bc. Pavlína Dostalová**, Ústav účetnictví a daní, Mendelova univerzita, Provozně ekonomická fakulta, Zemědělská 1, 602 00 Brno, e-mail: [xdosta20@node.mendelu.cz](mailto:xdosta20@node.mendelu.cz).

**Mgr. Ing. Lucie Formanová, Ph.D.,** Ústav účetnictví a daní, Mendelova univerzita, Provozně ekonomická fakulta, Zemědělská 1, 602 00 Brno, e-mail: lucie.formanova@mendelu.cz

**Ing. Michal Mádr, Ph.D.,** Ústav ekonomie, Mendelova univerzita, Provozně ekonomická fakulta, Zemědělská 1, 602 00 Brno, e-mail: michal.madr@mendelu.cz.

**Ing. Břetislav Andrlík, Ph.D.,** Ústav účetnictví a daní, Mendelova univerzita, Provozně ekonomická fakulta, Zemědělská 1, 602 00 Brno, e-mail: lucie.formanova@mendelu.cz.

## **AUTHORS**

**Bc. Kristína Beňková,** Accounting and Taxes Department, Mendel University, Faculty of Business and Economics, Zemědělská 1, 602 00 Brno, e-mail: xbenkova@node.mendelu.cz.

**Bc. Pavlína Dostalová,** Accounting and Taxes Department, Mendel University, Faculty of Business and Economics, Zemědělská 1, 602 00 Brno, e-mail: xdosta20@node.mendelu.cz.

**Mgr. Ing. Lucie Formanová, Ph.D.,** Accounting and Taxes Department, Mendel University, Faculty of Business and Economics, Zemědělská 1, 602 00 Brno, e-mail: lucie.formanova@mendelu.cz.

**Ing. Michal Mádr, Ph.D.,** Department of Economics, Mendel University, Faculty of Business and Economics, Zemědělská 1, 602 00 Brno, e-mail: michal.madr@mendelu.cz.

**Ing. Břetislav Andrlík, Ph.D.,** Accounting and Taxes Department, Mendel University, Faculty of Business and Economics, Zemědělská 1, 602 00 Brno, e-mail: breislav.andrlík@mendelu.cz.

# ACTA STING

Published / Vydává:

STING ACADEMY

AKADEMIE STING, o.p.s.

Address / Adresa:

Stromovka 1, 637 00 Brno

Czech Republic

+420 541 221 801

<https://www.sting.cz>

Number / Číslo:

2/2021

Date of publication / Datum vydání:

30<sup>th</sup> June 2021

30. června 2021

Executive Editor / Výkonný redaktor:

Ing. Eva Vincencová, Ph.D.

Evidence number / Evidenční číslo:

MK ČR E 20461

ISSN (online):

1805-6873